

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34

Giriş : Tarih : 5/2/2015

Stenograf :

Kayıt: Mec. Araş.

Sayfa: 1

5 Şubat 2015 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.13

BAŞKAN: Mahmut KAÇAR (Şanlıurfa)

BAŞKAN VEKİLİ: Mehmet ERDOĞAN (Adıyaman)

SÖZCÜ: Önder MATLI (Bursa)

KÂTİP: Mehmet S. HAMZAOĞULLARI (Diyarbakır)

----- 0 -----

BAŞKAN – Çok değerli milletvekili arkadaşlarım, sivil toplum örgütlerimizin çok değerli başkanları ve temsilcileri; Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonumuzun sekizinci toplantısını gerçekleştiriyoruz.

Bugünkü oturumda TÜRK-İŞ'e bağlı TARIM-İŞ Sendikamızı, HAK-İŞ Konfederasyonumuza bağlı ÖZ ORMAN-İŞ Sendikamızı, DISK'e bağlı GENEL İŞ Sendikamızı ve Kalkınma Atölyesi Kooperatifi Yönetim Kurulu Başkanımızın sunumlarını hep beraber dinleyeceğiz.

Ben şimdi sunumunu yapmak üzere TÜRK-İŞ'e bağlı TARIM-İŞ Sendikası Hukuk Müşaviri Sayın Ahmet Güntürkün Bey'i davet ediyorum.

Buyurun Sayın Güntürkün Bey.

TARIM-İŞ SENDİKASI HUKUK MÜŞAVİRİ AHMET GÜNTÜRKÜN – Öncelikle, tüm üyelere, Komisyon görevlilerine, misafirlere saygılarımı sunuyorum.

Bu 30'u tarihli Komisyon yazısı bize geldiğinde bizim Genel Kurulumuz içerisinde faaliyetlere devam ederken -dün ve evvelsi gün yaptık Genel Kurulumuzu- dolayısıyla yazılı bir rapor size kısa da olsa sunmamız mümkün olmadı. Ben buraya toplantıya özellikle bir katılıyım, görüşmelerde biz de bilgilenebilirdik diye geldim. Ancak, daha önce yaptırmış olduğumuz bir bilim kurulunca hazırlanan "Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları" adlı, isimli bir kitaptan bir tane getirdim, bilahare bunu üyelere de takdim edebilirim, bunu sizlere sunacağım. Burada çok detaylı şekilde her ne kadar kadın işçilerin sorunları diyorsa da bu, tüm sahada çalışan, çocuklarıyla, eşleriyle birlikte, yaptıkları çalışmalar, çalışma şartları, sosyal güvenlikleri, sağlık şartları, eğitim şartları, bütün bunları kapsayan çok detaylı bir araştırma kitabı var önümüzde. Size onu sunacağım, dediğim gibi, Komisyon üyelerine de bilahare takdim edeceğim.

Burada geçmişteki deneyimlerimden bahsederek kısaca... Sağlık sorunları, ana sorunlar. Bununla ilgili geçmiş dönemde, geçmiş yıllarda, 1980'li yıllarda uluslararası kuruluşumuz ve TÜRK-İŞ'le birlikte bir çalışma yapıldı ve de Adana Karataş yolu üzerinde ve de Ceyhan'da 2 tane de işçi barınağı yaptırıldı, beton barınaklar, artı, içerisinde çok detaylı olmasa da operasyon yapılabilir 2 tane araç temin ettik, Adana İl Sağlık Müdürlüğü emrine tahsis ettik. Ekip onlardan, araç ve masrafları bizden olmak kaydıyla yaptığımız bu çalışmalar sonucunda bir şey ortaya çıktı: Tarım işçileri, gezici, geçici tarım işçilerimiz, bizim yaptırdığımız o barınaklara gelip kalmadılar. Daha sağlıklı, işte sağlık odası da dâhil, görevlisi de dâhil olan bu yapıların içerisine girip kalmadılar. Hepsi kendilerine göre haklılardı, çalıştıkları arazinin başındaki, yakınındaki alanlarda kurdukları çadırlarda kalmayı tercih ettiler. Artı, bu 2 aracımızla arazide devamlı dolaşarak uzunca bir süre sağlık kontrolleri, hatta, hatta, dediğim gibi, çok kısa da olsa, küçük de olsa operasyonlar dâhil müdahalelerde bulunarak bu çalışmalarını yaptık. Bir müddet sonra karşılaştığımız bir sorun çıktı ortaya, Sağlık Müdürlüğü elemanlarını çekti ve bizim bu çalışmamız o andan itibaren de akamete uğradı. Bu sağlık sorunları ana sorunlardan birisi, bunu örneklemek için veriyorum. Yerleşim ve iskân diyelim, kaldıkları alanlar olarak da yaptırdığımız bu barınaklara, beton barınaklara birinci sebep, çalıştıkları yere yakın olsun diye çalıştıkları yerin başındaki bir yerde, setlerde, kanal kenarlarında özellikle setler üzerine kurdukları çadırlarda kalmak; ikincisi, betondan rahatsız oldular, onun üzerine yatak koyup yatmaktan kaçındılar. Dolayısıyla, bu yatı yerinde biz hiç başarılı olmadık, getiremedik oraya işçileri, sağlık odası da olmasına rağmen.

Diğer taraftan, sorunlarının -bilgi olarak sunuyorum, ayrıca bunu bir rapor olarak Komisyona da sunacağız, öncelikle onu da söyleyeyim- asıl büyüklerinden birisi de eğitim sorunları. Çalışma alanlarına gelirken, Doğu'dan, Urfa'dan, Diyarbakır'dan, Van'dan, Muş'tan, Siirt'ten, nereden gelirlerse geldiklerinde, şimdi, daha önceleri, Adana Çukurova ağırlıklı çalışma alanları vardı, son yıllarda Polatlı da dahi soğan sökmeye gelen işçiler var, Konya Ovası'na gelen işçiler var. Bir seyahatimde makas dediğimiz yerden Kulu'ya kadar bir vatandaş aldım yanıma. Ne iş yapar, ne yapar diye konuşurken o arada bir telefon görüşmesi üzerine, elci, dayıbaşı dediğimiz bir kişi olduğu anlaşıldı. Onunla tabii ilgili alanımız olduğu için biraz muhabbet ettik. Geliyorlar dayıbaşılı, kendi alanları var, işte, Konya Kulu, o sahada çalışan bir adamaçayız bu. Bu adam oradaki tarla sahipleriyle anlaşmalarını yapıyor, kime kaç işçi lazım, bu anlaşmaları yaptıktan sonra telefon edip Urfa'dan, Diyarbakır'dan, nereden geldiyse, oradan kaç işçi lazımsa orada yükleyip götürüyorlar çalışma şeylerine. Bunlar gelirken mevsim, daha doğrusu eğitim dönemi bitmeden tüm çocuklarıyla birlikte, eş, kardeşleriyle birlikte taşındıkları için

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 2

geldikleri yere çocuklarının -ikinci ana sorun- eğitimleri kesinlikle aksıyor, geldikleri yerde eğitimlerine devam imkânları yok zaten, arazide çalışıyorlar.

Sosyal güvenlik sorunları. Öncelikle bizim sahada, Çukurova'da özellikle, Çukurova Üniversitesiyle birlikte yaptığımız birtakım çalışmalar oldu yine 1980'li yıllarda. Bu çalışmalar sırasında karşımıza şu çıktı: Biz sadece dayıbaşı gördük sahada, işveren göremedik, SSK veya vergi dairesine kayıtlı işveren bulamadık yani işverenler kayıt dışı. Biraz önce de burada konuşurken bir tekliften bahsedildi. Orada da ön bürolar, işte iş bulma kurumu gibi çalışacak bürolardan bahsedilirken öncelikle işveren bulamıyoruz, sahada işveren yok, tescilli, kayıtlı işveren yok. Dolayısıyla, SSK kayıtları işçilerin zaten yok, vergi kayıtları zaten yok, parayı alıp veren iki kişi var, tarla sahibi ile dayıbaşı, elci dediğimiz kişi, bu ikisinden başka ortada gözükken işçi yok yani işçi yok sahada. Dayıbaşının insafına terk edilmiş bu pozisyon. İnsanlar, dayıbaşının komisyonu dışındaki ücretlerini, hak ettiklerinden çok az ücretlerini alıp o şekilde kıt kanaat geçinmek zorundalar. Bu miktarı artırmak için 7 yaşındaki çocuğu dâhil hepsini çalıştırmak zorundalar, bütün aile tarlada, sahada çalışmak zorunda, pamuk toplamada, soğan sökmeye vesaire.

Bütün bu sıkıntılar hâlen ve aynı şekliyle devam ediyor. Bizim bu araştırmada, size sunacağım kitap içerisinde çok detaylı şekilde problemler, sorunlar, çözümler neler olabilir, öneriler, bütün bunlar var burada. Dediğim gibi, Genel Kurulumuzun olması nedeniyle bu Komisyon için hazırlanma fırsatımız olmadı. Size de katılımcılara da ayrıca bir kısa rapor şeklinde sunma imkânımız olmadı, bundan dolayı da özür diliyoruz. Ama dediğim gibi, bu kitabı size bırakacağım, Komisyon üyelerine de ayrıca ulaştıracağım. Bu gezici, geçici tarım işçilerinin eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ana sorunlarını 3 başlık altında toplamak mümkün. Artı, beslenme, aldıkları ücret, çalıştıkları saha; dediğim gibi, genelde Çukurova'da kanalların kenarındaki alanlarda çadırlarda yaşadıkları için sivrisinek olayı, özellikle kanal kenarlarında sivrisinek bolca mevcut, son derece sıkıntılı yaşamları var. Bunlar için öneri, biz yaptık, başarılı olamadık ama, başka bir şekilde düzenleme yani yatı şartlarını düzenlemek için sahada başka neler yapılabilir, onu da tartışmakta fayda var diye düşünüyorum.

Benim sunumum şimdilik bu kadar Sayın Başkan.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, tabii, TARIM-İŞ'in şöyle bir yükümlülüğü ve sorumluluğu da var, malumunuz, bu METİP kapsamında yürüten projenin aynı zamanda asli unsurlarından biri. Şu anda bildiğim kadarıyla, İzleme Kuruluna üye 2 sivil toplum örgütünden biri TARIM-İŞ, biri de herhâlde Türkiye Ziraat Odaları Birliği. Bu konuda biz bu vermiş olduğunuz kitabı inceleyeceğiz ama bunun yanında 10 Şubat'a kadar bizim burada dinlenmesini arzu ettiğimiz bütün kurumlara aynı zamanda bu konuyla ilgili tespitlerini ve çözüm önerilerini yazılı bir rapor hâlinde talep ettik. Sizin az önce bahsettiğiniz konuları bize 10 Şubat tarihi itibarıyla ayrıntılı bir şekilde rapor hâlinde sunarsanız zannediyorum Komisyon raporuna çok önemli bir katkı vermiş oluruz.

TARIM-İŞ SENDİKASI HUKUK MÜŞAVİRİ AHMET GÜNTÜRKÜN – Onları yetiştirmeye çalışacağım Başkanım. Dediğim gibi, Genel Kurulumuz oldu, görev değişiklikleri de var, yönetimden de o yüzden kimse yanımda gelemedi.

BAŞKAN – Hayırlı uğurlu olsun, bu vesileyle de.

Bir de ben sendikaların şu konudaki yaklaşımını da merak ediyorum, öğrenmek istiyorum: Tarım işçilerinin kayıt dışılığı, daha doğrusu tarım alanındaki istihdamda kayıt dışılık en önemli problemlerden biri. Dün Sosyal Güvenlik Kurumunu dinledik, TÜİK'i dinledik, şu anda tarım hizmet kolundaki kayıt oranı yüzde 5 civarında, yüzde 95 civarında bir kayıt dışılık var. Tabii, kayıt dışı olunca da hedef kitlenin temel sorunlarıyla ilgili nasıl bir öneri ortaya koyacağımızla ilgili de sıkıntı yaşıyorsunuz. Şu anda tarım işçilerinin yani gezici mevsimlik tarım işçilerinin daha doğrusu, istihdamının istihdam büroları üzerinden yapılmasıyla ilgili Hükümetin bir yaklaşımı var.

TARIM-İŞ SENDİKASI HUKUK MÜŞAVİRİ AHMET GÜNTÜRKÜN – Dayıbaşı, elcinin yerine gelecek bir sistem mi?

BAŞKAN – Yani, bu dayıbaşılardan yerine istihdam büroları üzerinden kayıt altına alınacak. Böylece işte çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik olarak da, tabii, doğal olarak orada istihdam yasal yollar üzerinden yapılacağı için çocuk işçiliği gibi istismar alanlarını da bertaraf etmeye yönelik olarak bir çalışma var. Bu konuda sendikalarımızın bir değerlendirmesi bugün yoksa ileriki raporlarımızda da bu konudaki değerlendirmenizi de alırsak... Şimdi söylemek istediğiniz bir şey varsa bunu şimdi dinleyebiliriz, TARIM-İŞ'ten gelen arkadaşlardan. Yoksa raporları rapor kısmında göndermeyi arzu ederseniz de onu rapor kısmında da özellikle bu...

TARIM-İŞ SENDİKASI HUKUK MÜŞAVİRİ AHMET GÜNTÜRKÜN – Onu yapmaya çalışacağız, sunmaya çalışacağız.

BAŞKAN – Onu iletirseniz memnun oluruz.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 3

TARIM-İŞ SENDİKASI HUKUK MÜŞAVİRİ AHMET GÜNTÜRKÜN – İstihdam bürosu deyince dayıbaşımın, elcinin yerine geçecek bir kurum ama öncelikli sorun, sahada işveren durumundaki tarla sahipleri, arazi sahipleri diyelim, onların kayıt altına alınması çok daha önemli. Bunu da beyan edeyim efendim.

BAŞKAN – Milletvekili arkadaşlarımızdan sorusu olan var mı?

Teşekkür ediyoruz.

TARIM-İŞ SENDİKASI HUKUK MÜŞAVİRİ AHMET GÜNTÜRKÜN – Ben de teşekkür ederim.

BAŞKAN – Bu Adana bölgesinde, Ceyhan’da, Karataş’ta bazı konaklama tesislerinden bahsettiniz. Bunları ne zaman yapmıştık, o konuda bir tarih?

TARIM-İŞ SENDİKASI HUKUK MÜŞAVİRİ AHMET GÜNTÜRKÜN – 1980’li yıllarda Sayın Başkanım. Çok eski yani bu çalışmalarını biz çok eskiden beri yapıyoruz.

BAŞKAN – Tamam ama eskiler. Şundan dolayı sordum: 2010 yılından itibaren METİP kapsamında bu anlamda valiliklerin projeleri destekleniyor, birçok yerde şu anda uygulanan güzel örnekler var.

TARIM-İŞ SENDİKASI HUKUK MÜŞAVİRİ AHMET GÜNTÜRKÜN – İnşallah, başarılı olur, biz başarılı olmadık, açıkça söylüyorum. İşçi betonun üzerinde yatmayı öncelikle kabul etmedi, sahasından, çalıştığı yerden uzaklaşmayı kabul etmedi. Başarılı olmadık o konularda. O binalarımız öyle boş kaldı.

BAŞKAN – Anlıyorum.

Sayın Vekilimizin bir değerlendirmesi olacak.

Buyurun.

ALİ GÜLTEKİN KILINÇ (Aydın) – Başkanım, şimdi, anladığımız kadarıyla sendikaların üyeleri genelde kamuda çalışan tarım işçileri.

BAŞKAN – Evet, ağırlıklı olarak.

ALİ GÜLTEKİN KILINÇ (Aydın) – Yani, veyahut da özel sektörde kayıtlı işçiler. Yani, biraz önce sizin bahsettiğiniz gibi, mevsimlik tarım işçilerinin sendika ve sosyal sorumluluk projesi olarak böyle bir destek vermiş sürece. Arkadaşımızın anlattığına göre buradaki en önemli sorunu eğitim olarak görüyorum ben. Yani tarım işçilerinin kalacak yerlerinin dahi... Alışkanlıklarından vazgeçememesinin bir eğitim sorunu olarak karşımızda durduğunu düşündüm. Haddizatında dünkü çalışma ve bugünkü, arkadaşımızın bahsettiği konuyu birleştirdiğimizde sendikaların da bu sürece çok ciddi anlamda destek vermesi, kendi hem üye yapısını, üye profilini değiştirmesi veya katkı koyması adına çok önemli bir sürece birlikte herhâlde burada katkı koyacağımız tablosu da önümüze çıkıyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz Sayın Vekilimize değerlendirmesi için.

TÜRK-İŞ Sendikamıza bağlı TARIM-İŞ Sendikası Hukuku Müşaviri Ahmet Güntürkün Bey’e sunumundan dolayı teşekkür ediyoruz.

TARIM-İŞ SENDİKASI HUKUK MÜŞAVİRİ AHMET GÜNTÜRKÜN – Ben de teşekkür ederim.

BAŞKAN – Şimdi sunumlarını yapmak üzere HAK-İŞ Konfederasyonu Genel Başkan Yardımcısı, aynı zamanda ÖZ ORMAN-İŞ Sendikası Genel Başkanı Settar Aslan Bey’e sözü bırakmak istiyorum. Kendileriyle birlikte sunuma katkı verecek olan ÖZ ORMAN-İŞ Sendikası Genel Sekreter Yardımcısı Mehmet Çetin Bey.

Sayın Genel Başkanım, buyurun.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENEL BAŞKAN YARDIMCISI SETTAR ASLAN – Sayın Başkanım, değerli üyeler, değerli katılımcılar; hepinizi HAK-İŞ, ÖZ ORMAN-İŞ Sendikası adına saygıyla selamlıyorum.

Biz raporumuzu iki bölümde hazırladık. Bir tanesini “Orman Sektörü ve Mevsimlik İşçiler”, ikincisini de “Tarım Sektörü ve Mevsimlik İşçiler” başlığı altında iki bölümde hazırladık. Burada tarım işçisi dediğimiz an, biraz önce de bahsedildiği gibi, yolların kenarında, ilkel şartlarda, çadırların altında, soğan toplayan, nohut söken, pamuk toplayan işçileri görüyoruz ki bunlar doğru bir yaklaşım. Ancak bunun dışında gözden uzak olan tarım işçileri gibi, adına “tahtacı” dediğimiz, ormanın içinde ilkel şartlarda kalan gezici orman işçileri var ve ayrıca “vahidi fiyatla çalışan” dediklerimiz, yani bir köy tüzel kişiliğine veya bir şahsa, şu arazinin orman fidanlarının dikilmesiyle ilgili ihaleye fidan başına şu kadar fiyattan verilip onların, biraz önce ifade edildiği gibi, dayıbaşı tabiriyle köylerden, oradan buradan toplanarak fidan başına, işte kaç kuruşsa, anlaştıkları fiyattan diktirilen ağaçlandırma işçileri var. Bunlar arazinin içerisinde, gözden uzak, gönülden de uzak, unutulmuş işçilerdir. Dolayısıyla biz raporu iki bölümde hazırlarken orman işçiliğini de dikkate alarak iki başlık altında topladık.

Bu konuyla ilgili bir rapor hazırladık. Bunun detaylarını Genel Sekreter Yardımcımız Mehmet Çetin Bey sunacak. Ben bu toplantıya davetinizden dolayı teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 4

ÖZ ORMAN-İŞ SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI MEHMET ÇETİN – Efendim, böyle insani ve önemli bir konuya el atıldığı için öncelikle Araştırma Komisyonuna ve değerli üyelerine teşekkür ediyorum.

Gezici ve mevsimlik işçilik aslında bir çalışma sorunu değil, doğrudan doğruya insani bir sorun. Bir anekdotla bunu anlatmak isterim: Ünlü ozanımız Neşet Ertaş ile Bayram Bilge Tokel arkadaşımız bir konser dönüşü Ankara'ya dönerlerken yolda gezici ve geçici işçilerin yolun bir tarafında çalıştıklarını görürler, çadırları var, çocuklar var. Arabayı durdurur Neşet Ertaş, döner der ki arkadaş: “Bayram Bey, bak, bu insanları Allah sevdiği için yarattı.” Bu konuyu bir istihdam konusu, bir çalışma konusu olarak görmekten ziyade bir insanlık konusu, bir sosyal yara gibi görmek lazım. Esas bizim şimdiye kadarki çalışmalarımızın toplumda da çok fazla karşılık bulmaması ve çözüm üretme noktasındaki çaresizliğimiz, yetersizliğimiz bu sorunu bir insanlık sorunu olarak görmememizden kaynaklanıyor.

Şimdi, bize geldiğinde sorunla ilgili çalışma talebi, şöyle bir ayırım yapmamız gerekiyor: Geçici, gezici ve mevsimlik işçi. Şimdi, bunların içinde geçici işçiler ayrı bir kategoridir, geçici mevsimlik işçiler ayrı bir kategoridir, gezici ve geçici mevsimlik işçiler ayrı bir kategoridir. Biz bu yüzden bu geçici işçiliği de bu işin içine kattık ve bu da önemli bir sorundur, gözden kaçmaması gerektiğine inandığımız önemli bir sorundur.

Şimdi, buradaki esas problem, sadece kayıt dışılık da değil, ormancılıkla ilgili elimizde dayanabileceğimiz, sağlam hemen hemen hiçbir veri yok. Bu alanda ne kadar aile geçimini sağlıyor, bu alanda kaç kişi çalışıyor, kaç kişi kayıtlı çalışıyor, kaç kişi sendikalı çalışıyor, bunlar bile son derece belirsiz ve yapılacak ilk iş olarak şu görülüyor: Yani tarım, orman alanında çok uzun süreli ve geniş bir veri tabanı oluşturabileceğimiz bir çalışma gerekiyor. Bu çalışma olmadan yapılabilecek her düzenleme, her teklif, her çözüm ne yazık ki yerini bulamayacaktır. Çünkü elinizdeki veri sağlam değilse ulaşacağımız sonuçlar ve getireceğiniz çözümler de sağlam olmayabilir.

Şimdi, buradan yola çıkarak, mesela, biz şunu görebiliyoruz: Sendikalaşma alanına baktığımız zaman tarım ve orman iş kolunda, yüzde 27 civarında bir sendikalaşma görülüyor, 137 bin civarında çalışan işçi görülüyor. Şimdi, tarım sektöründe –ki bunun içinde hayvancılık, ormancılık, balıkçılık sektörü de giriyor- 137 bin kişi görünüyor toplam kayıtlı işçi sayısı ki bunun da çok önemli bir kısmı kamu kesimi. Sendikalaşma oranının yüksek görünmesinin sebebi, bu 137 bin rakamının kendisidir. Yoksa sendikalaşma oranı, gerçek çalışanları tespit ettiğimizde yüzde 1'i bile bulamayacaktır.

Dolayısıyla, burada, elimizdeki verilerin çarpıklığı bizi sorunu anlama noktasında da çaresiz bırakıyor. Sorunu anlama noktasında çaresiz kaldığımız zaman elimizdeki derme çatma verilerden yola çıkıyoruz. Biz kısa sürede bu iki raporu hazırladık ama burada gördük ki eldeki bütün mevcut sağlam verilerin bile yeniden değerlendirilmesi, yeni şartlardaki değerinin ne olduğunun tespit edilmesi gerekiyor.

İkinci bir şey: Mesela, “Gezici tarım işçileri sorunu insanlık sorunu.” demiştik. Bu sorun çok çetrefilli bir sorun. Bunun bir sendikalaşma sorunu ayağı var; bir, çalışanların vasıfsızlığı ve eğitimsizliği problemi var; iki, çocuk işçiliği ayağı var, kadın işçiliği ayağı var, sosyal güvenlik ayağı var, sağlık sorunu var, ulaşım sorunu var. Bu bir sosyal problemdir, yani gezici tarım işçiliği başlı başına hayatta ne kadar problem varsa bütün o problemleri içeren bir alan. Mesela işe gitmeler bir problem, bu alandaki bütün kazalar, işte 20 kişilik bir vasıtaya, hatta kamyonlara insanları doldurarak iş yerine götürme gibi bir yöntemden dolayı bütün kazalar çıkıyor. İkincisi, bütün ailece çalışılıyor ve çadırlarda kalınıyor. Bu bir konut sorunudur, yerleşim sorunudur. Burada aile mahremiyetinden tutun, hiçbir şey konuşulacak durumda değil, her şey sorun. Sağlık sorunu olarak bir problem, mahremiyet açısından bir problem, ücret açısından bir problem. Yani baştan söylediğimiz bakış açısı olmadığı zaman bu gezici tarım işçiliği sorununu çözmek mümkün değil.

İkinci bir yanılığımız, çözümümüz biz tek taraflı arıyoruz. Yani çözümün tarafları var. Bu tarafların içinde, mesela sorun olarak gösterilen dayıbaşlarının bile bence oturup konuşulması, dinlenilmesi, onların tecrübelerinin anlaşılması, yaptıklarının anlaşılması gerekir. Mesela, çözümün tarafları kimler? Hükümettir çözümün tarafı, Çalışma Bakanlığıyla, Millî Eğitim Bakanlığıyla, hatta Tarım Bakanlığıyla, Orman Bakanlığıyla. Çözümün bir tarafında bunlar var, bir tarafında sendikalar var, bir tarafında sivil toplum kuruluşları var, sendika olmayıp da çok değerli çalışmalar yapan sivil toplum örgütleri var ve ayrıca, gezici ve mevsimlik işçi olayına muhatap olan yerel yönetimler var. Bunlarla hep birlikte bir çözüm üretilmediğimiz zaman sorun gelir, istihdam bürosu oluşturmakta kalır. İstihdam bürosu oluşturma fikri de kayıtlı bir ekonomi olsa burada söz konusu. Şimdi, mesela, bir memurun babadan kalma, Düzce'de bir fındıklığı var. Şimdi, bu adam zaten kendisi çiftçi değil, çiftçi olmadığı için orada gidiyor, anında mevsimlik işçilerin arasından birkaç kişiyle anlaşıyor, geliyor, işini görüp gidiyor. Bu adamın toprağıyla ilgisi bir aylık. Şimdi, biz burada istihdam bürosu gibi formal bir şeyi formal olmayan bir şeyle nasıl bir araya getireceğiz?

Şimdi, sorunun bir tarafı ihmal edilerek çözüm aranıyor. Yani, yüzde 95'e yakını kayıt dışı olan –bizim raporumuzda kayıt dışı oranları da var, işveren olarak kayıt dışı, işçi olarak kayıt dışı çalışma oranları da var- böyle bir ortamda siz formal bir çözümü nasıl şey yapabileceksiniz? O zaman istihdam büroları dayıbaşı büroları olacaktır, yani bundan başka bir fonksiyonu olmaz. Bu olayın çözümü, dediğim gibi, baştan itibaren söylediğimiz gibi, bir sosyal problem olarak, insani bir problem olarak görülmesindedir.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34

Giriş : Tarih : 5/2/2015

Stenograf :

Kayıt: Mec. Araş.

Sayfa: 5

Şimdi, biz bu arada bir de orman işçileriyle ilgili, geçici işçilerle ilgili bir problemi ele almak istiyoruz çünkü gezici geçici mevsimlikle geçici işçilik arasında böyle çok fazla bir mesafe yok. Benzer, demin anlattığım sorunlar genellikle gezici işçilerin de problemi çünkü gezici işçiliğin bir problemi mevsimlik olduğu gibi geçici işçilik de mevsimlik. Şimdi, burada, mesela, elimizde bir Orman Genel Müdürlüğü var. Orman Genel Müdürlüğünde, yine istatistiklerimizde var, bir işçiye bir memur düşmekte. Şimdi, mesela ortalama bir işletmede yüzde 15 civarında idari personel, yani memur bulunur –kamudaki karşılığı- işte, bu tabii, sektöre göre, işletmenin büyüklüğüne göre değişen bir orandır ama mesela, 40 bin kişinin çalıştığı bir şeyde yüzde 15 oranı makul bir orandır. Şimdi, burada bakıyoruz orana, çalışan bütün işçilerin, hatta gezici işçileri de eklediğimizde bile bire bir oluyor memur-işçi sayısı. Şimdi, buradaki yapılanmanın yanlışlığı bir mevzuat problemidir aynı zamanda. Şimdi kadrolar bile şahsa verildiği için, kuruma verilmediği için, emekli olanın yerine işçi alamadığını söylüyor Orman Genel Müdürlüğü ve tabii buradan hemen gezici işçiliğe başvuruyor. 2007’de sendikamız çok ciddi ölçüde gezici işçilik şeyinde en azından orman sektöründe ve diğer sektörlerde çabalarıyla onları kadroya geçirtti ama o günden bugüne tekrar 9 binleri buldu rakam. Şimdi, mesela Orman Genel Müdürlüğünde sürekli çalışan işçilerin yaş ortalaması 35’in üzerinde. Belki inanmayacaksınız ama 80 yaşında işçi var. Yani Orman Genel Müdürlüğünde 80 yaşında işçi var ve bunun karşılığında biz hâlen geçici işçiyi çoğaltıyoruz ve bir memura bir işçi mantığıyla orayı verimsizliğe, geleceksizliğe sürüklüyoruz.

Burada başka bir problem, her konuyu kendi alanı içinde ele alamamamızdır. Mesela, tarım dediğimiz zaman orman sektörü de tarımın içinde ele alınıyor. Hâlbuki ormancılık elbette çok genel bir bakışla tarımın içinde görülebilir fakat sektör bazında baktığımızda ona özel bir ilgi gösterme, özel bir yaklaşım sergilemeniz gerekir. Burada hiçbir iş aslında mevsimlik değil ormancılıkta, yangın dâhil, biz yangını da mevsimlik zannediyoruz. Mesela pazartesi günü 4 yerde yangın çıktı, yanlış hatırlamıyorsam birisi Bursa’da, üçü Karadeniz’de olmak üzere hem de.

Şimdi, Orman Genel Müdürlüğünü niye anlatıyoruz? Orman Genel Müdürlüğünü şundan anlatıyoruz: Model olması gerekirken, belirleyici ve düzenleyici bir kurum olması gerekirken, tam tersine, bu fonksiyonunu kaybettiği gibi, bir karmaşa oluşturan kurum hâline geliyor. Şu an memur sayısı fazla mı, eksik mi bilmiyoruz ama mevcut memur sayısına göre makul bir işletmede işçi sayısı 139-140 bin olması gerekir. Şimdi, bakın, problemi şöyle görmekte fayda var: Yani bu geçici işçilik konusunu kolaycılığa kaçma biçiminde gördüğümüz zaman şu çıkacak ortaya: Nasıl olsa işleri bir şekilde yapıyoruz, vahidi fiyatla, geçici işçiyle, taşeron işçiyle. Fakat ormancılık hem dört mevsim yapılması gereken bir iş hem de vasıflı işçilerin yapılması gereken bir iş.

Şimdi, bunu buradan hemen tarımı atlayarak da söyledim. Tarım işçiliği artık vasıfsız işçilik olmaktan çıkıyor, vasıflı işçi hâline gelmesi gerekiyor. Hem işçilerin vasıflı olması gerekiyor hem işletmeyi yürütenlerin, yönetenlerin tarımla ilgili eğitim almış olması gerekiyor. Burada bu eğitimsizlik bizi birtakım şeylere sürüklüyor, sonuç alamayacağımız çözümlere sürüklüyor istihdam büroları gibi, geçici işçi çalıştırmak gibi ve burada bir haksızlık oluşuyor. Şimdi, altı ay çalışan bir geçici işçiyi mesela düşünelim. Bu gezici de olabilir, Orman Bakanlığındaki gibi de olabilir. Bir kere bu adam altı ayla ya da bu aile altı aylık çalışmasıyla on iki ay geçinmek zorunda. Bu hiç insani bir şey değil. İki: İşin niteliği onu gerektirmiyor. Burada bir sürü iş var yapılacak olan. İşte ağaç dikiminden, yangın söndürülmesinden, ürün üretilip pazarlanmasından, eğitimden, şartları belirlemekten, inşaattan, fidan dikiminden, kötülemiş orman arazilerini ıslahtan... Böyle bir sürü iş var. Bir sürü işin yanında siz sadece ormanı tarım gibi belli dönemlerde çalışılan bir iş gibi görüyorsunuz ve devamlı geçici işçiye ağırlık veriyorsunuz. Şimdi, buradaki bakış açısındaki yanlışlık ve ilk yapılan yanlışlık yaygın olarak söylendiği örnekte olduğu gibi, ilk düğmeyi yanlış iliklerseniz sonrakiler de yanlış olur. Ya da mecelledeki tabiriyle “Yanlış temeller üzerine kurulan doğrular da yanlıştır.” sonucuna ulaşırız.

Bugüne kadar yapılan çalışmaların sonuç vermemesinin sebebi temel oluşturmadan yapılan doğru ya da yanlış çözümlerdir. Şimdi, bu saydığımız problemlerin içinde istihdam bürosu hangi soruna cevap verecek? Mesela, sağlık sorununa mı cevap verecek, kadın işçiliği, çocuk işçiliği sorununa mı, eğitim sorununa mı, ulaşım sorununa mı, hangisine cevap verecek? Karşımızda profesyonel bir çiftçi de yok. Hâlen bizde çiftçilik köylülükten çiftçiliğe, çiftçilikten tarım işletmeciliğine geçilemediği için bu getireceğimiz bütün çözümler altyapılar iyi hazırlanmadığı zaman bizi ne yazık ki hayal kırıklığına uğratacak, sonuçsuz bırakacak çözümlerdir.

Biz buradan tekrar şunu söylemek istiyoruz: Bir, geçici işçilik çok sınırlandırılmalıdır. En fazla bir işletmede yüzde 5’i geçmemesi lazım. İki; işçiliğin artık profesyonel ve eğitilmiş bir iş olduğu, özellikle ormancılık ve tarımın birçok kolu için. Mesela bu konuda devletimiz mesleki yeterlilik kurumları vasıtasıyla... Mesleki yeterlilik çalışmaları yapıyor artık orman işçiliğinin. Hem mesleki yeterlilik çalışması yapıyorsunuz hem vasıfsız işçiliğe zemin hazırlıyorsunuz.

İkincisi, mesela bizim sektörde yine sıkıntılı konulardan birisi bizim toplam 7 bine yakın, 2005 civarındaki binek arabası olmak üzere 7 bine yakın aracımız var, Orman Genel Müdürlüğüne kastederek söylüyorum. Bu şu anlama... Hizmet makineleri, greyder gibi, bazılarında birden fazla şoför istihdam ediliyor. Şu an 7 bine yakın şoför var. Toplam işçi sayısı, kadrolu işçi sayısı ve sürekli işçi sayısı 22 bin yani kadrolu işçi sayısının yarısı, toplam işçi sayısının üçte 1’i şoför demek.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 6

Geriye kalan onlarca hizmeti siz diğerleriyle yapıyorsunuz. Kaldı ki bizim işçilerimizin birçoğu büro işleri de dâhil başka işlerde de geçici işçilerin yaptığını söylüyorum, oralarda çalışıyor. Şimdi, bu sefer araç parkındaki çok değerli araçları geçici işçilerle ve mesleki açıdan yetersiz işçilerle çalıştırmak durumunda kalıyorsunuz ya da hiç çalıştıramıyorsunuz. Buradan şu sorun ortaya çıkıyor: Bu sefer iş kazaları fazla oluyor ulaşım ile ilgili çünkü yangın var. Bir an önce yetiştirilmesi lazım. Yollar genellikle asfaltlı yollar değil. Hızla gidilmesi gerekiyor, vasıfsız işçiyle, geçici işçiyle gidilmesi gerekiyor. Bu, kazaları artıran faktör hâline geliyor. Şimdi, kaza olduğunda da bu sefer kazayı işçiye çıkarıyorsunuz ve işçi kazadan doğan zararı ödemek zorunda çünkü araçlarınız kaskolu değil. Bakın, bir yerden başlıyorsunuz. Bir problem dallana budaklana her şeyi ilgilendirir hâle geliyor. İşte, sorunu çözenin yolu ve yöntemi o sorunun nerelere kadar uzandığı, hangi alanlara kadar yayıldığını tespit edip ondan sonra çözüm aramaktır. Mesela biz defalarca söylediğimiz hâlde özellikle yangın söndürme araçlarının, itfaiye araçlarında olduğu gibi, kaskolu olması gerektiğini söylediğimiz hâlde bu bile yapılamıyor.

Dolayısıyla, tekrar ben şunu söylemek istiyorum: Bu mesele bir insanlık meselesidir. Bu mesele tek tarafın müdahalesiyle çözülmez. Bu mesele diğer bütün unsurları gözden geçirilmeden çözülmez. Bu meselenin de bütün unsurlarını bir arada görmek için baştan itibaren, bugünden itibaren çok ciddi bir araştırma ve tespit çalışması yapılması lazım. Elimizdeki verilerin hiçbirisi sağlıklı değil. Yani çalışan işçi sayısı bile sağlıklı değil. Sigortalı işçi sayısı bile sağlıklı değil. Belki devamlı değişiyor.

Benim şimdilik bu kadar sunumum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz katkılarınız için.

Buyurun Genel Başkanım.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENEL BAŞKAN YARDIMCISI SETTAR ASLAN – Sayın Başkanım, bir konuyu daha arz etmek istedim. Biraz önce arkadaşımızın da bahsettiği gibi, son zamanlarda yani son on yıldır diyeyim, kadro kurumlara verilmiyor, şahsa veriliyor yani işçinin kendisine veriliyor. İşçi emekli olduğu zaman kadro da emekli oluyor. Dolayısıyla, bu kurumlardaki aidiyet duygusunu ortadan kaldırıyor, sürekliliği ortadan kaldırıyor. Bu anlamda en iyi bildiğim orman teşkilatında bir defa her şeyden önce bir norm kadro belirlenmeli, norm kadroya göre işçi istihdam edilmeli. Dolayısıyla, işçi emekli olduğu zaman... 80 yaşına gelmiş, çalışıyor. Garip günü dolduramamış ki geçicilikten. 2007'ye kadar yılda on beş gün, yirmi gün, otuz gün, yüz yirmi günü doldurmak hayaldi yani. Bu insan 80 yaşına gelmiş, primi dolmadığı için emekli olamıyor. Bu anlamda kadroların şahsa değil kurumlara verilmesi gerektiğini ifade etmek istiyorum.

Bunun haricinde yine, biraz önce ifade edildiği gibi orman teşkilatı hep arazide çalıştığı için kamunun gözü önünde değil. Yani ağır iş makineleri var. Bugün 600 bin lira verilen dozerler var, greyderler var, roderler var, çekiciler var. Yani bunların sayısı yaklaşık 2 bin civarında, ağır iş makinesi. Şimdi, bu 400 bin lira veriyorsunuz, ağır iş makinesi alıyorsunuz, üzerine eğitim almamış altı aylık geçici işçi koyuyorsunuz. Altı ay sonra o işçiyi çıkarıyorsunuz, o dozerleri ambara çekiyorsunuz, bir altı ay yatıyor orada. Türkiye bu kadar zengin değil yani. Çünkü bu makineler ağır iş makinesi. 400 bin lira, 600 bin lira para veriyorsunuz.

İş kazaları: Üç dört yıldır dilimde tüy bitti kuruma gidip gele gele, maliyeye gidip gele gele. Diyoruz ki şu ağır iş makinelerini kasko yapın. Kamunun araçlarında kasko yok. Tamam, eyvallah, anladık bunu. Ama hiç olmazsa bu yangına giden ağır iş makinelerine kasko izni verin 112 ambulanslarında olduğu gibi, itfaiye araçlarında olduğu gibi. Çünkü sonuçta bizim yangına giden arozözlerimizin geçiş üstünlüğü var. Diyoruz ki bunları sınırlı olarak kasko kapsamına alalım. Kasko kapsamına almazsanız, o doğa şartlarında yangına bir an önce yetişmek için o işçi Allah ne veriyse gidiyor. Giderken kaza yapıyor. Kaza yaptığı zaman jandarma geliyor. Rapor tutacak çünkü jandarma bölgesi. Diyor ki şoför trafik kurallarına uymamış. Trafik kuralı yok ki orada, nereye gitsin garip yani. Ondan sonra tazminat. Hadi bakalım, işçiye 50 bin lira, 100 bin lira tazminat. Garibim emekli oluyor, yine o borcu bitiremiyor. Dolayısıyla, biz bu anlamda raporumuzu iki ayakta ayarladık, biri tarım biri ormancılık olarak, çünkü ikisi de tarımın içerisinde gözükmüyor ormancılık da. Çünkü ormancılar Mayıs ayının 15'inde çıkar araziye, kasıma kadar 7/24 dağda yatar kalker. Çünkü yangının hangi saatte, ne zaman, nerede çıkacağını bilmiyorsunuz. 24 saat orada yatar kalkeriz, Mayıs 15'ten Kasım ayına kadar. Şimdi, küresel ısınma var. Eskiden yangınlar mevsimlikti, şimdi mevsimlik değil. Geçen yıl Ocak ayından, Kasım ayından Mart'a kadar 573 tane yangınımız çıktı kış mevsiminde. Dolayısıyla, yani yangın işçilerini mevsimlik görmek doğru değil. Çünkü iş sürekli, işçi geçici. Bunlar aynı zamanda ateş savaşçıları. Siz kahveden topladığımız insanlarla yangını söndüremezsiniz. Kahveden topluyor emniyet, otobüslere bindiriyor, gidiyor, hadi gidin yangın söndürün işçinin olmadığı dönemde. Onunla yangın söndürmeniz mümkün değil. Çünkü bu uzmanlık isteyen bir iş. Biz şunu demiyoruz: Bizim işçimiz evde otursun, devlet de buna para versin. Böyle bir talebimiz yok. Diyoruz ki: İş var, iş sürekli, işçi geçici. Bunun yerine kimi koyuyorsunuz? Bunun yerine eğitimi olmayan, yangın işçisini yangınla sınırlı tutmak kaydıyla da yangın işçisine siz kadroyu verdiğiniz zaman bütçeye yük de gelmeyecek. Zaten onun fazlasını vahidi fiyatla çalışan, o şey tahtacı dediğim, yanan yerlerin temizlenmesini yapan işçilere zaten fazlasıyla veriyorsunuz siz.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 7

Bu anlamda, Sayın Başkanım, bu konulara dikkat çekmek istedik. Örneğin, sizin de iyi bildiğiniz Ceylânpınar tarım işletmesi. Geçen yıl orada toplantı yapıyorum, toplantıda baktım, farklı bir kıyafetli bir insan duruyor orada. “Siz kimsiniz?” dedim. “Ben taşeron işçisiyim.” dedi. “Kaç para alıyorsun?” dedim. “600 lira para alıyorum.” dedi. TİGEM’de 5.000’e yakın geçici mevsimlik tarım işçisi var. Bunlar asgari ücreti dahi almıyorlar.

Şimdi, çoban: Yılın on iki ayı koyun güdülüyor. Yani bunun nesi mevsimlik, nesi geçici? Traktörü süren şoför... Artık tarım eskisi gibi değil. Siz Sayın Başkanım bilirsiniz, yani biçerin arkasından mısıra dikiyoruz biz. Daha sapı toplamadan biçerin arkasından ertesi gün ekim biçildi, mısır dikiyoruz sapın içerisine. Yani yıl on iki ay artık sulu tarıma geçildi. Dolayısıyla, burada mevsimlik olarak görmek... İş sürekli, işçi mevsimlik. Türkiye’nin bu kadar zengin olmadığını düşünüyorum. Yoksa evde yatana para verelim de demiyoruz. İş var, çalışalım. Aidiyet kültürü oluşsun. Uzmanlık isteyen işler bunlar. Şimdi, ben Ceylânpınar’da traktörün tekerinin önüne dineldim, inanın jantı benim boyumdan daha yüksek. 15 tane bıçak var traktörde, 5 tane önünde, 10 tane arkasında; arazi süren traktörler var, siz bu traktörleri alıyorsunuz, eğitimi olmayan geçici işçiye “Bin oğlum bu traktöre.” diyorsunuz.

Sayın Başkanım, bu konuyu biraz önce arkadaşımın da ifade ettiği gibi, sorunları detaylı olarak yerinde tespit ederek... Bizim tespit edebildiğimiz zaten raporlarımızda var. Şimdi bakıyorsunuz -biraz önce arkadaşım ifade etti- son 2009’dan 2014 yılına kadar 1.478 memur artışı olmuş, aşağı yukarı 583 de işçi artışı olmuş. Ben, memurun fazla olduğunu söylemiyorum, ihtiyaç vardır, olabilir ama bire bir, 1 memur-1 işçi. Burada bir yanlışlığın olduğuna dikkat çekmek istiyorum, 1 tane memur-1 tane işçi. Burada bir yanlışlık var. Memuriyetler olabilir, o zaman işçi sayısı az. Onu takviye etmeniz gerekir. Türkiye yani bu kadar, 600 bin lira verdiği dozeri alıp altı ay çalıştırıp altı ay yatıracak kadar zengin bir ülke olmamalı.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Tabii, burada memur ve işçi dengesiyle ilgili ifadeler kullanırken zannediyorum sorun, işçi istihdamından ziyade işçilerin kadrolu işçi yerine geçici olarak istihdamına yönelik politikaya yönelik eleştirileriniz var. 9 bin geçici işçiden bahsettiniz. Bunlar yılda altı ay mı çalışıyor bildiğim kadarıyla?

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENEL BAŞKAN YARDIMCISI SETTAR ASLAN – Altı ay yani beş ay yirmi dokuz gün. Ondan sonra bu garibe kimse iş de vermiyor, altı ay sonra geri çıkacak bu adam yani.

BAŞKAN – Bu 578 yangından bahsettiniz. Mesela bu aradaki mevsim diyelim artık; bunların müdahalesi neyle yapılıyor ki yani bu işçiler olmadığında?

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENEL BAŞKAN YARDIMCISI SETTAR ASLAN – Kahveden, köyden toplanan insanlarla yapılıyor Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Bununla ayrıca böyle istihdam edilen kimse yok?

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENEL BAŞKAN YARDIMCISI SETTAR ASLAN – Hayır. Çok az bir miktar var. Yani şunu söyleyeyim: 22 bin işçinin 10 bini beş ay yirmi dokuz gün çalışıyor, 12 bini kadrolu, sürekli işte çalışıyor. Bu her yıl azalıyor.

BAŞKAN – Anladım. O müdahaleler...

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENEL BAŞKAN YARDIMCISI SETTAR ASLAN – Dolayısıyla, orada eğitim almayan -yangın işçilerinin hizmet akdi askıda olduğu için- bürolarda çalışan, o konuda uzman olmayan ne kadar eleman varsa yangına sürüyoruz. Bir de köyde kahvelerden emniyetin topladığı adamlarla söndürüyoruz ya da yangın sönene kadar devam ediyor.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

HAK-İŞ KONFEDERASYONU GENEL BAŞKAN YARDIMCISI SETTAR ASLAN – Ben teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN – Şimdi, eski bir sendikacı olarak sendikacılarımızı bilgilendirme ihtiyacı da hissediyorum. Şimdi, Komisyonumuzun çalışma usulü olarak ilk önce biz, başta METİP olmak üzere -Mevsimlik Tarım İşçilerini Uygulama Projesini İzleme Kurulu üyeleri olmak üzere- ilgili bütün kamu kurumlarımızı dinledik, bugüne kadar yaklaşık 12 bakanlığımızı dinledik. Ardından, bu konuyla ilgili başta İzleme Kurulu üyesi olan Tarım-İş ve Türkiye Ziraat Odaları olmak üzere bütün sendikalarımızı -başta işçi sendikalarımız olmak üzere, memur sendikalarımız olmak üzere, bu konuyla ilgili derneklerimiz olmak üzere- bunların hepsini belli bir takvim içerisinde davet ediyoruz. Bütün bu ilgili kurumları, raporlarını ve dinlemelerini tamamladıktan sonra -mevsimlik tarım işçisinin şu anda en fazla olduğu il Şanlıurfa ve en fazla gidilen iller ve uygulama projeleri noktasında da en iyi örnek olarak gördüğümüz il Ordu ili- önümüzdeki haftalarda Şanlıurfa’da mevsimlik tarım işçileriyle, mevsimlik tarım işçisi dernekleriyle, araçlarla ve aracı dernekleriyle iki günlük bir çalıştay yapacağız. Aynı zamanda bu çalıştay içerisinde bizatihi mevsimlik tarım işçilerinin bulunduğu yerleri ve ikametlerini, evlerini ziyaret edeceğiz, bir sonraki hafta da Ordu’da bir çalıştayımız olacak. Ordu’daki çalışmada da mevsimlik işçi ağırlayan illeri -tabiri caizse- oradaki işverenleri, tarla sahiplerini, ziraat odalarını, meslek kuruluşlarını, akademisyenleri ve

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 8

tarım işçilerinin gittikleri illerdeki problemlerle ilgili konuyu tespit etmek amacıyla da böyle bir çalışmamız olacak. Bütün bu çalışmalarını tamamladıktan sonra -yani eğer taraf olarak kabul ederse- Şanlıurfa'da ve Ordu'da çok farklı kesimleri dinleyerek, bunların neticesinde bütün kurumlarımızdan aldığımız yazılı raporları da dercederek nihayetinde Komisyonumuz oturacak ve bu konuyla ilgili ayrıntılı bir şekilde -olay tabii bizim belki sosyal güvenlik sorununu çözmemiz, sağlık sorununu çözmemiz, eğitim sorununu çözmemiz anlamına gelmiyor- bütün bu konu başlıklarının hepsini tek tek bir sorun olarak alıp ve bunlara yönelik de çözüm önerilerini ortaya koyan bir raporu ortaya koyup ve bu raporun da özellikle yasalaşması noktasında milletvekilleri olarak, başta Meclis Başkanımız olmak üzere Mecliste grubu bulunan siyasi partilerimiz, Başbakanımız, Cumhurbaşkanımız, ilgili sivil toplum örgütlerimiz nezdinde bütün bu raporu kamuoyuyla paylaşıp inşallah hayata geçmesi noktasında bir çalışma programı ortaya koyduk.

Burada benim önemle not aldığım bir cümle: "Evet, önemli bir problem var. Bu sorun, çalışma hayatındaki bir problem olmaktan ziyade insani bir sorun." Aslında bu, önemli bir tanımlama. Biz de Komisyon üyeleri olarak bu sorumluluğun farkında olarak inşallah derde derman olabilecek bir raporu hep birlikte ortaya koymayı ümit ediyoruz.

Çok teşekkür ediyorum ben Sayın Genel Başkana.

Şimdi, sunumlarını yapmak üzere DİSK Konfederasyonumuzun GENEL-İŞ Sendikası Hukuk Dairesi Uzmanı Avukat Ekin Sarı Akalın Hanımefendi buradalar.

Buyurun Sayın Akalın.

DİSK/GENEL-İŞ SENDİKASI HUKUK DAİRESİ UZMANI AV. EKİN SARI AKALIN – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Komisyon üyeleri, sayın bürokratlar; herkesi selamlıyorum.

Evet, bizim de birtakım tespitlerimiz var Konfederasyon olarak ama Sayın Genel Başkan, Sayın Aslan zaten çok güzel izah ettiler durumun gerçekliğini. Biz de zaten benzer noktalara parmak basacağız.

Türkiye'de gerçekten mevsimlik tarım işçilerinin sayısı belirsiz ama 300 bin gibi bir istatistiki veri saptadık. Bu işçilerin çoğunun zaten -çoğunun değil yüzde 90'ı diyelim- sosyal güvenceleri yok. Göçler sırasında işte trafik kazalarına, hastalıklara maruz kalıyorlar, hayatlarını kaybediyorlar. Aracılar, işte dayıbaşları, çavuşlar, bunlar vasıtasıyla iş bulabiliyorlar, bunlar aracılığıyla iş bulamadıkları zaman aç kalıyorlar.

Bu aslında gerçekten toplumsal bir sorunuz. Yani burada topyekûn Hükümetin, sendikaların, diğer sosyal STK'ların bir arada çalışmasını gerektiren ve probleme gerçekten köklü bir çözüm bulunmasını gerektiren bir nokta çünkü sadece çalışan mevsimlik tarım işçisini değil, onunla birlikte onun eşini, çocuklarını, çevresini, yakınlarını etkileyen yani bunu belki 4'le, 5'le çarpmamızı gerektiren bir sayıyla karşı karşıya kalıyoruz.

2010 yılında Başbakanlık tarafından çıkarılan gezici tarım işçilerinin çalışma ve sosyal hayatlarının iyileştirilmesi hakkında bir genelge var ama bu yeterli olmadı. Demek ki daha radikal önlemler almayı gerektiren durumlarla karşı karşıyayız.

Raporumuzda zaten aslında mevcut duruma dair birtakım verileri paylaştık ama asıl parmak basılması gereken nokta -HAK-İŞ yetkilileri de ele aldılar- sosyal güvenlik ayağı başta olmak üzere, burada işte geçici işçilik ya da mevsimlik tarım işçiliği, sosyal güvenceden yoksun olma, sendikasız olma... Ki, biz sendikalaşmayı, aslında kayıt dışılığın önüne konabilecek en açacak nokta olarak görüyoruz. Yani sendikalılık, kayıt dışılığın önlenmesindeki en büyük ilaçlardan biri aslında. Dolayısıyla, mümkün olduğunca bu anlamda sendikalılığa yönelik bir teşvik ve Hükümetin de belki bu konuda ön ayak olmasını sağlamak gerekiyor.

İşin sağlık ve sosyal alanına baktığımızda da -başta da bahsettim- özellikle sadece mevsimlik tarım işçilerinin kendilerinin değil ama aileleriyle birlikte göç etmeleri işin zaten sosyal boyutunu ortaya koyuyor. Öyle ki sağlık boyutu var bunun yani sağlığa erişimleri hemen hemen mümkün değil. Eğitime erişimleri zaten hiç mümkün değil. Geçtiğimiz yıl KESK'in düzenlediği bir platformda mevsimlik tarım işçileriyle bir arada olma şansı yakalamıştık. Mevsimlik tarım işinde çalışan birkaç kadının oradaki yaşam deneyimini aktarmasıyla karşılaştık. Bir kadın arkadaşın 5 tane çocuğu var -yani 6 çocuk doğurmuş ama 1 tanesini de kaybetmiş- 3'ünü bu mevsimlik tarım işi yaptığı süreçte doğurmuş. Yani, işte göç ederken işte birini Eskişehir'de doğurmuş, diğerini Karadeniz'de doğurmuş, işte bir diğerini Çukurova'da dünyaya getirmiş filan ama hiçbirinde sağlığa erişimi mümkün olmamış yani bir doktor tarafından dünyaya getirilmemiş çocukları.

Tabii, onun haricinde hepsi şundan da şikâyetçi: Yani "Çocuğumu okula başlatıyorum, ondan sonra göç etmemiz gerekiyor ve eğitime devam edemiyor." diyor. Gittikleri yerde de "Artık kontenjanımız doldu, çocuğunuzu okula başlatamayız. Biz işte müfredatın şu aşamasına geldik. Siz zaten burada yerleşik değilsiniz, işte ikametgâhınız yok." diyorlar, orada tekrar okula başlayamıyorlar.

Tabii, çocukların bu kapsamda sağlık problemleri çok yaygın. Örneğin, tarlada çalıştıkları için işte bir tanesi yılan tarafından ısırılmış. Doktora gidebilmek için üç saat ambulans beklemişler. Yani çok şey, hakikaten insanın kanını donduran, bize çok uzak gelen -ama onların hayatlarının bir parçası bu- insanca yaşam koşullarından çok uzak şeyler.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 9

Şimdi, bu noktada da baktığımızda, örneğin ILO'nun 184 sayılı Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Sözleşmesi var, 2003 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından yürürlüğe giren. Türkiye henüz bunu onaylamadı ama bakanca, onaylaması gerekiyor bu koşullar altında çünkü hakikaten hepimizin de mutabık olduğu gibi insani bir noktadayız, artık insanca yaşamının koşullarını sağlamamız gerekiyor bu insanlar için.

Bunun haricinde bizim DİSK olarak da birtakım taleplerimiz var. Bu noktada da bir kere, mevsimlik tarım işçilerini sosyal güvenlik kapsamına alacak bir sistem geliştirilmeli. Bunun da İŞKUR kapsamında yani belki bir mesleki yeterlilik kapsamında bir şeye tabi olmaları ve daha sonrasında İŞKUR kapsamında da bu sistem içinden kendilerine iş alanları sağlanması oluşturulabilir.

Ayrıca, çalışma saatlerinin belirlenmesi için, işte sağlık ve sosyal yaşam koşullarının insani biçimde oluşturulacak hâle getirilmesi için mümkün merteye belki yerel yönetimlerle de ortaklaşa olabilecek bir sistem oluşturulabilir.

Bunun yanında yani özel istihdam büroları Konfederasyon olarak bizim karşı durduğumuz bir nokta. Dolayısıyla, bunun da bir çeşit çağdaş dayışıklık ya da çavuş sisteminden farklı olmadığını düşünüyoruz. Dolayısıyla, mümkün merteye burada İŞKUR'un bu noktaya el atması gerektiği konusunda mutabıkız ve bunun, mümkün olan en hızlı biçimiyle aslında mevsimlik işçilere dair düzenlemelerin hayata geçirilmesini ve el birliğiyle bunun yapılmasını talep ediyoruz.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz bu katkılarınız için.

Sorusu olan milletvekili arkadaşlarımız ve değerlendirmede bulunacak arkadaşlarımız varsa sözleri kendilerine vereceğim.

Evet, çok teşekkür ediyorum.

İŞKUR'la ilgili bir soru soracaktım ama siz onu en son şeyde açıkladınız, bu önerilerinizin ikinci maddesinde, dayılık sistemine yasallaştırma kazandıracağına İŞKUR'da kayıt altına alınarak kamusal hizmet alanından yararlanmaları. Yani şu andaki bütün kurumların istihdamında olduğu gibi bu alanda da İŞKUR'a müracaat edilip -tabii, burada bir işveren olması gerekiyor- onun üzerinden mi istihdamı öneri olarak sunuyorsunuz?

DİSK/GENEL-İŞ SENDİKASI HUKUK DAİRESİ UZMANI AV. EKİN SARI AKALIN – Hani, burada şöyle olabilir: İşveren bu anlamda İŞKUR'a müracaat edip...

BAŞKAN – Çiftçi yani.

DİSK/GENEL-İŞ SENDİKASI HUKUK DAİRESİ UZMANI AV. EKİN SARI AKALIN – Çiftçi diyelim evet, yine, kooperatifleşme yani işletme bazında bir şey de göz önünde bulundurulabilir, işçi talep ederek, çalıştıracağı dönem ve sayıyı da belirtmek kaydıyla, artı, o yörede de işte, şu da temin edilebilir, belki o Çalışma Bakanlığıyla ortaklaşa yapılabilecek bir şey çünkü onların da bir raporu olmuştu, yine mevsimlik işçilerle ilgili yani öncelikle hani “Yaşam koşullarının sağlandığı bölgelerde bir şey yapılsın.” diye. Zannediyorum, Eskişehir’de o konuda başarılı bir proje yapılmıştı, belediyenin de sağladığı birtakım olanaklar vardı yanlış hatırlamıyorsam. Bu biçimde bir şeyle ortam hazırlanabilir.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, sunumlarını yapmak üzere Kalkınma Atölyesi Kooperatifi Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Ertan Karabıyık Bey.

Buyurun Sayın Karabıyık.

KALKINMA ATÖLYESİ KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ERTAN KARABIYIK – Hepinizi Kalkınma Atölyesi adına selamlıyorum.

Konuşmama başlamadan önce özellikle mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarını araştırarak olan Komisyonun “mevsimlik tarım işçileri”nden ne anladığının tanımını bilmiyorum ama Kalkınma Atölyesi olarak biz iki boyutta tanımlıyoruz mevsimlik tarım işçiliğini; gezici ve mahallî olarak tanımlıyoruz. Her ikisi de geçici konumda yani benim yapacağım bütün sunum bu tanım üzerine odaklanacak. O yüzden, aslında Komisyonun da işinin kolay olmadığını şimdiden söylemek istiyorum. Hâlâ bilimsel olarak da, yasal olarak da, pratik olarak da tanımlanmış bir durum yok. Bu kapsamda yaptığımız bütün araştırmaların basılı hâllerini Komisyon üyelerimizin tamamıyla paylaştık. Bu sunumumda o raporlarda bulamayacağınız konulara ağırlık vermeye çalışacağım. Biraz Kalkınma Atölyesini anlatacağım, mevsimlik tarım işçiliğiyle bir ilgisi var, ondan sonra on iki yıl boyunca ne yaptık, bundan sonra da ne yapılması gerektiği konusunda somut önerilerimizi sunacağız.

Kalkınma Atölyesi, Türkiye’de ve dünyada mevsimlik tarım işçiliğinin hakları için mücadele eden hemen hemen tek kooperatif örgütlenmesidir. Biz 2002 yılında Adana Karataş’ta pamuk hasadında çalışan çocuklarla ilgili bir araştırma sonucu bir grup genç olarak Türkiye’de kooperatifleşerek sosyal kalkınmaya katkı vereceğimizi düşündük ve amaçlarımızın birincisi mevsimlik gezici tarım işlerinde çalışan çocukların haklarını sağlamaya dönük bir örgütlenmeye gitmekti ve on iki yıldır da çalışıyoruz. Biraz önce ifade ettim, 2002’den beri ne yaptık? 2002 yılında pamuk hasadında çalışan çocuklarla ilgili kapsamlı bir araştırma yaptık Adana Karataş bölgesinde. Bunu neden yaptık? Türkiye Büyük Millet Meclisi, ILO’nun 182

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 10

sayılı Sözleşmesi'ni imzalamıştı, bunun bir gereği olarak da en kötü biçimdeki çocuk işçiliğinin tanımlaması gerekiyordu, mevsimlik tarım işlerinde çalışan çocuklar en kötü biçimdeki çocuk işçiliği olarak tanımlandığı için bunun bir araştırılması gerekiyordu, bu araştırmayı yaptık. Arkasından bir eylem planı hazırladık, o kısmen, Adana'da uygulandı ama ondan sonra sonuçlar başarılı olamadı. 2012 yılında ürün bazında mevsimlik tarım işçiliğiyle ilgili araştırma yaptık ve aslında bütün stratejimizi de, mücadele stratejisini de bunun üzerine kurduk. 2013'te de yerel örgütlerin güçlendirilmesi yoluyla mücadele programını başlattık. Biraz önce ifade etmeye çalıştım, mevsimlik gezici tarım işçiliğinin tanımını henüz bilmiyoruz. Biz kendimizce özellikle çocuk işçiliği üzerinden buna ulaşmaya çalıştık. Yani hepimiz biliyoruz ki 3 sektör var; tarım, sanayi ve hizmet. Tarımı da kendi içerisinde böldüğümüzde ormancılık, balıkçılık, hayvancılık, bitkisel üretim ve kısmen de çok da tanıma girmeyen göçerler hikâyesi var. Bizim bütün çalışmalarımız, biraz sonra da size sunacağım bütün çalışmalar sadece ve sadece bitkisel üretim sürecinde mevsimlik gezici tarım işçiliğiyle ilgilidir. Bunun dışında arkadaşlarımız kısmen söyledi, hayvancılıkta çobanlık ya da Kars'tan, Iğdır'dan gelip Ankara'nın Çubuk ilçesinde hayvan bakım işleri yapan mevsimlik işçiler, balıkçılar özellikle, yani Karadeniz'den çıkıp uluslararası sulara da giden mevsimlik işçiler var. Ormancılık, keza, ağaç kesmeden erozyon kontrolüne kadar, vahidi fiyat sisteminden günlük yevmiye sistemine kadar çalışan işçilerimiz var. Bizim bitkisel üretim sürecindeki işçilerle ilgili, aslında Komisyonun da raporunu hazırlarken ve önerileri geliştirirken ücret sisteminin önemli olduğunu düşünüyoruz. 3 çeşit ücret sistemi var bu bitkisel üretim sürecinde ve aslında bu, çalışma ilişkilerini, çocuk işçiliği de dâhil olmak üzere her şeyi belirleyen bir sistem.

Bir: Günlük yevmiye. Sabah sekizde başlıyor, akşam yedide bitiyor örneğin. Bu, genellikle on saat ile on bir saat arasında değişiyor.

İki: Birim alan ürün toplama. Örneğin 1 dekar nohudun toplanması, mercimeğin toplanması, kimyonun toplanması.

Üç: Toplanan miktar kadar belirlenen ücret. Örneğin 1 kilogram pamuğun toplanması.

Aslında bu, kimin ne zaman ne kadar hangi süreyle çalışacağını da göstergesi. Örneğin pamukta birim miktar üzerinden toplarken sabahın altısından, yani gün ağarmadan gün batımına kadarki bütün süreçte çalışılıyor.

Biraz önce TÜRK-İŞ'ten gelen arkadaşımızın söylediği, Karataş'ta yapılan barınaklarda kalmamalarının nedeni budur. Adana Karataş 1980'li yıllarda hemen hemen her yerin pamuk ekildiği bir yerdin ve insanlar tarlanın yanında istiyordu kalacakları yeri. Çünkü uyanır uyanmaz kahvaltısını yapıp pamuk toplamaya gidecek ve gece de karanlık bastığı zaman hemen yerine gidecek. O yüzden, 3 kilometre, 5 kilometre, 20 kilometre yerde kalmak istemiyor. Aynı zamanda işverenler de istemiyor, onları taşıma ve benzeri şeylerden dolayı. O yüzden, bu 3 ücret sistemi bütün çalışma ilişkilerini belirler durumdadır. Bence buna önem verilmesini isteriz.

Tabii, bu nasıl ortaya çıkıyor tarihsel süreç olarak baktığımızda? Yani bunu göz ardı etmeden, bunu dikkate almadan çözüm önerilerini de geliştirmek çok zor. Örneğin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da küçükbaş hayvan sayısının azalışıyla mevsimlik tarım işçiliği arasında doğrudan bir ilişki var.

İki, tarım politikalarında küçük çiftçiyi tasfiyeye dönük çalışmalar ile mevsimlik tarım işçiliği arasında ilişki var.

Üç; 1992, 1993, 1994 yıllarında köy boşaltmalarıyla mevsimlik tarım işçiliği arasında doğrudan çok ilişki var.

Dört; orman köyleri ile orman köylerine yönelik politikadaki değişiklikler ile mevsimlik tarım işçiliği arasında ilişki var.

Hatta biz tarihsel olarak şunu da bulmaya çalıştık: Almanya'ya göç ile Türkiye'nin hangi illerinden mevsimlik tarım işçiliği hangi illerine kayıyor şeklinde bir yorum yapmaya çalıştık. Örneğin 1950, 1960'lı yıllarda özellikle Orhan Kemal'in, Yaşar Kemal'in romanlarında da bu çok vurgulanır, Toroslar'ın orman köylerindeki işçiler ağırlıklı olarak Çukurova'ya giderken Almanya'ya göç süreci oralardan insanları Almanya'ya taşımıştır ve onun yerini Doğu ve Güneydoğu işçileri almıştır.

Örneğin fındıkta da şunu saptadık: 1970. 1980'li yıllarda herkes kendi fındığını toplarken 1992 yılında Sovyetler Birliği'nin çözülmesiyle Gürcü işçiler devreye girmiştir ve aynı zamanda, 93, 94'te köy boşaltmalarından dolayı da Doğu ve Güneydoğu işçileri devreye girmiştir. Tarihsel süreç, aslında uluslararası politikalar bile mevsimlik tarım işçiliğini belirliyor ki Suriye işçilerini de biraz sonra anlatmaya çalışacağım.

Biz Kalkınma Atölyesi olarak "Hangi aylarda hangi işçilik biçimi var?" diye bir grafik geliştirmeye çalıştık. Bu, aslında hem ürün bazlı hem de coğrafya bazlı mücadele için temel noktalardan biri. Bir de tabii, zorunlu eğitim kapsamında olan çocukların eğitime katılmaları için önemli bir şey. Örneğin şöyle bir trend var: Ocak ayından itibaren yavaş yavaş artar, nisan, mayıs ayında pik noktaya gelir, sonra biraz düşer, fındıkla beraber biraz daha artar, şeker pancarı, pamuk, narenciye gibi böyle bir trend izler. Bu, aslında göç yollarını da gösteren ve mevsimlik tarım işçilerinin nerede olduğunu gösteren bir grafiiktir. Ve buna bağlı olarak hangi ayda hangi ürünlerde çocuklar da, işte eğitimle ilişkilendirerek... Örneğin pamuk toplama zamanında giden ailelerin çocukları da okuldan uzak kalıyor anlamına geliyor. Biz oturduk, raporlardan, Meclis araştırma, soru önergelerinden, araştırma raporlarından, gazete haberlerinden hareketle Türkiye'de mevsimlik tarım işçiliği nerede var ve ne kadar yoğunlaşıyor? Maalesef istatistik yok. Bu istatistikin olmamasının bir tercih olduğunu düşünüyoruz

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 11

ama biz “Ne kadar bir evrenle karşı karşıyayız?” sorusunu hâlâ cevaplayamıyoruz. Ama şunu görebiliyoruz: Açık yeşil olan renklere hemen hemen bütün iller mevsimlik tarım işçiliği veriyor. Koyu mavi olan iller hem veriyor hem alıyor. Kırmızı olanlar oldukça yoğun alıyor. Sarı olanlar biraz daha az işçi alıyor. Bir de veri bulamadığımız bazı iller var, onları da zamanla doldurmaya çalışacağız.

Bitkisel üretim sürecinde en çok mevsimlik tarım işçisi nerede çalışıyor?” diye bakınca biz 7-8 ürün bulduk. Hemen hemen yüzde 80’i, 90’ı bu ürünlerde çalışıyor. Bu ürünler üzerinden mücadeleyi ya da çözümleri geliştirmek mümkün. Bunlardan biri şeker pancarı. Şeker pancarının illere göre dağılımına baktığımızda görüyoruz. İkincisi narenciye üretimi. Biz sadece portakalı aldık ama limon, greyfurt ve mandalınayı da katmak lazım. Üçüncüsü nohut ya da bakliyat diyebiliriz. Bunun içerisinde diğer bakliyat ürünlerini de mercimeği, kimyonu, nohudu da katmak mümkün. Örtü altı alçak tünelde sebze üretimi. Bu da çok önemli bir mevsimlik tarım işçisi barındıran bir şey. Fındık, fındıkta özellikle Ordu, Giresun, Adapazarı, Düzce ve Zonguldak ön plana çıkıyor. Ve pamuk üretimi. Pamuk üretiminde şöyle bir trend var: Bundan on yıl önce yaptığımız araştırmada Ege Bölgesi’nde yaklaşık 40-50 bin işçi varken şu anda Ege’deki pamuk üretiminde toplama süreci tamamen makineleştiği için işçiler doğuya kaydı. Adana ve Çukurova’da da makineleşme süreci çok hızla artıyor, özellikle 2005, 2006 yılından sonra burada Urfa, Mardin ve Diyarbakır’a kayıyor. Kayısı üretiminin hemen hemen yüzde 80’i, 90’ı Malatya’da. Maalesef, bu yıl don olduğu için, yani 2014’te don olduğu için işçi gitmedi ama oradaki kayısı sahiplerinin ifadelerine göre 80 bin ile 110 bin arasında işçi kayısı hasadı için sadece Malatya’ya gidiyor.

2010 yılında Çalışma Bakanlığı valilere şöyle bir soru soruyor, “5 binin üzerinde işçi alan iller kimlerdir?” diye. Ekranında gördüğümüz iller 5 binin üzerinde işçi alıyor. “5 binin üzerinde işçi gönderen iller kimlerdir?” diye baktığımızda, yine Doğu ve Güneydoğu illeri ön plana çıkıyor.

Geçen yıl HDP milletvekili Ertuğrul Kürkcü Çalışma Bakanlığına yazılı bir soru önergesi verdi ve Çalışma Bakanlığının yanıtından hareketle biz mevsimlik tarım gücü ağ haritasını çıkarmaya çalıştık. Aslında bunu çok önemli bir harita olarak düşünüyoruz. Özellikle işletmelere saat yönünde baktığımız zaman, hangi ilden hangi ile mevsimlik tarım işçisi gittiğini görüyoruz. Aslında bu, bütün Türkiye’yi içeren, Türkiye’nin bütün illerini içeren bir sorun.

2012 yılında Kalkınma Atölyesi olarak şunu yapmaya çalıştık: Böyle çok bütüncül bir mücadele anlayışı yerine ürün bazlı ve coğrafya bazlı bir mücadele edilmesi ve yerelin bu mücadele sürecine katılmasının önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu kapsamda fındık, pamuk, kayısı ve örtü altı sebze temel araştırmalar yaptık, bunu sizlerle paylaştık. Daha sonra yerel düzeyden özellikle sivil toplum ve meslek örgütlerinin bu sürece katılımı için 3 ilde çalışma yaptık. Eskişehir’de özellikle soğan ve şeker pancarı, Adana’da narenciye, pamuk, Malatya’da da kayısı kapsamında araştırmalar yaptık. Bir de çok detaylı olarak fındıkta çalışan mevsimlik tarım işçileri ve onların çocuklarıyla ilgili çalışma yaptık. Şimdi, özetle, neler bulduk bu kapsamda? Bir, ulaşım durumu yani Isparta’daki kazadan anlaşılıyor, denetimsiz ve kontrolsüz yapılıyor. Yani, işte, eskiden tren biraz daha uzağa gidiyordu, tren biraz ağırlıklı olarak kullanılıyordu. Kamyonlardan vazgeçildi ve minibüslere gidildi. Biz yolda alan çalışmalarına giderken görüyoruz, minimum 20-25 kişi ve kendi eşyalarıyla beraber, hatta hayvanlarıyla beraber yolculuk yapıyorlar yani vahim bir tablo var. İkincisi, özellikle çocukların eğitim durumu çok aksıyor. Yani, çocuklar ortalama altmış sekiz gün okula gidemiyorlar. Hiç gidemeyen de var, on gün de gidemeyen var ama ortalama altmış sekiz gün, yüz seksen gün içerisinde çocuklar ortalama üçte 1 okula gidemiyorlar ve bu çocukların aslında hiçbiri eğitimi tamamlamıyor, ileri eğitime gidemiyor ve bir yoksulluk döngüsünün bir parçası oluyor. Mevsimlik tarım işçilerinin ortalama kıdemlerine baktığımızda, babaları, dedelerinden gelen bir miras olarak karşımıza çıkıyor. Özellikle sağlıkta aile hekimliğinin işlemediğini görüyoruz. Çünkü, yani aile hekimine haber vermesi gerekiyor, aile hekiminin bulunduğu yerde 3.500 kişiden daha fazla bakacak hâli yok. Yani, düşünün, Karataş, Tuzla’da öyle bir kamp var, 2 bin kişi yaşıyor. Oradaki aile hekiminin ilaveten 2 bin kişiye bakması mümkün değil. İkincisi, bir de orada şöyle bir sorun var: O sağlık hizmeti için zaman harcayamıyorlar, harcadıkları zaman günlük yevmiyesinden gidiyor. Şimdi, biz, devlet memurları ya da devlet işçileri doktora gittiği zaman o günkü yevmiyesini kesmiyoruz ama tarım işçisi gittiği zaman o günkü yevmiyesini alamıyor. O yüzden geleneksel tedavi yöntemleri ya da erteleme yoluna gidiyorlar. Nitekim, Zeynep Hocamız da burada, onun çok bu konuda detaylı araştırmaları var ve o tablo, maalesef, Türkiye’nin mevsimlik tarım işçiliğinin yani yaşam ömründen tutun bebek ölümlerine, çocuk ölüm oranlarına kadar çok kötü bir durumda olduğunu gösteriyor. Beslenmeleri, ağırlıklı olarak protein dışında karbonhidrat ve yağla besleniyorlar ve enerjiye ihtiyaç var. Çok sınırlı, işte, çay, ekme ve yağlı bulgur pilavı, en tercih ettikleri ve de sebze ağırlıklı olarak besleniyorlar. Barınma durumları kötü. Su ve atık suyun uzaklaştırılması yani bazen böyle alanda kamplardan fotoğraflar çekince ve sunumlar yapınca insanlar inanmıyor, “Ya, Darfur’un kamplarından mı çektiniz bunları?” diyorlar. “Yok, Adana Karataş’ta çektik ya da başka bir yerde.” Tuvalet benzeri şey hem yaşadıkları yerde hem çalışma ortamında... Yani, ben bir gözlem raporu hazırlamak için Adana’da narenciye hasadına gittim, böyle yüzlerce işçi var, “Tuvaletimiz geldi, ne yapacağız?” dedim. “Ağabey, gideceksin oraya.” “Hepimiz mi gidiyoruz oraya?” dedim. “Hepiniz gidiyorsunuz.” dedi. Yüzlerce işçinin bulunduğu yerde yani bir baraka tuvalet bile maalesef yok. Banyo keza, banyo yapma sıklığı çok şey. Düşünün, bütün gün, on saat pamuk

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 12

topluyorsunuz, on iki saat, üç gün banyo, beş gün banyo yapamıyorsunuz. Biz buna hep şey diyoruz; öğretmenlerimiz üç gün banyo yapmadan okula gitsinler ya da memurlarımız üç gün banyo yapmadan iş yerine gitsinler ya da biz üç gün banyo yapmadan bir sunuma gidelim yani çok zor. O yüzden benzer şekilde sorunları çok büyük. Çalışma koşullarında, işçi sağlığı ve işçi güvenliği, maalesef, ne standart var, alan çalışma çalışmasında dahi sağlık seti, sağlık dolabı, sağlık kiti hiçbir yerde görmedik. Çocuklar ya da yetişkinler kayısı silkerken düşseler yani ne eğitim var ne güvenlik önlemleri var. Kanalların etrafına çadırlar kuruyor. Bir gazeteleri tarayın, “Batman’da iki genç kız kanala düştü, öldü.”, “Konya’da bir bebek bir başka yerde öldü.” Yani, o kadar ölüm, yaralanma ve benzeri şeyler var ki bunların kayda da girdiğini hiç düşünmüyoruz. Bir de yasal konum, aslında bu insanlar işçi değil, hiçbir şey değil. Yani, bu TARIM-İŞ’le ilgili yönetmelikte 50’nin altında işçi çalıştıran yerler iş yeri kabul edilmiyor. Kabul edilmeyince işçi olmuyor, işçi olmayınca hiçbir hakları olmuyor. Özetle, burada bir insan hakları sorunu var ve bu insan hakları sorunu -çok kaba bir ifade kullanmak istemem ama- gerçekten bir kölelik düzeni hâkim yani eğitimiyle, sağlığıyla, barınma koşuluyla, işçi-işveren ilişkileriyle. Nitekim biraz sonra bir iki fotoğraf göstereceğim yani kayısı hasadında elli gün çalışıp hiçbir ücret almayan Şırnaklı bir grup gençle karşılaştık, “Jandarmaya gidiyoruz, ‘Bizi ilgilendirmez.’ diyor, polise gidiyoruz, ‘Bizi ilgilendirmez.’ diyor, Çalışma Bakanlığının il müdürlüğüne gidiyoruz, ‘Sözleşmeniz var mı?’ diye soruyor.” diyor. Kaldılar orada yani elli günlük ücretlerini alamadılar.

Özetle, “Kim ne yapıyor?”a da baktık, o yüzden biz stratejimizi biraz değiştirdik. 2007 yılından 2014 yılına kadar Mecliste 65’e yakın yazılı ve sözlü soru önergeleri verdi 3 siyasi partiden Hükûmete yönelik. Bunların içerisinde 5 ya da 7 araştırma komisyonu kurulması önerisi vardı. Isparta’daki olay bu Araştırma Komisyonunun kurulmasına vesile oldu ama ondan önce Meclisteki yazılı ve sözlü soru önergelerinde böyle basit bir analiz yaptık, derinlemesine bir analiz yapmadık ama bir ilerleme kaydedilmediğini gördük. İki, Başbakanlık 2010 yılında çok ciddi, çok etkileyici bir genelge çıkardı. Alana gittiğimizde bu genelgenin işlemediğini gördük. “Komisyon kurulması gerekiyor.” diye ifadeler var. Biraz önce size haritayı gösterdim yani hangi il komisyon kuruyor, hangisi kurmuyor, hangisi nasıl karar alıyor hiç belli değil, bir düzensizlik var. İki, mevsimlik tarım işçileriyle ilgili METİP kapsamında çok büyük bütçeli bir proje uygulandı. Değerlendirmesini bilmiyorum ama bir iki vakayı söyleyebilirim. Malatya’da milyon liranın üzerinde para harcandı, yapılan barakalarda hiç kimse kalmıyor, şeyler söküldü -sökülmüş daha doğrusu, görmedim- çeşmeler söküldü vesaire. Eskişehir’de Alpu yolu üzerinde tuvalet ve banyolar yapıldı, kimse kullanmıyor çünkü şundan dolayı yani aslında 1980’de TÜRK-İŞ’in Adana’da yaptığı şey o: Planlamada paradigma sorunu var. Yani, kaymakamlığa fon gidiyor, hiç kimseye sormadan tuvalet, banyo yapıyor. Biz gittik sorduk “Neden kullanmıyorsunuz?” dedik. “Kardeşim, burada kadın, erkek bir yerde duş almaz.” İki: “Tuvalet ile duş yan yana olmaz.” Üç: “Tuvalet ile duş benim çadırımdan 100 metre ötede olmaz.” Şimdi, böyle modern şeyler ya da güzel şeyler her zaman geçerli şeyler değildir, uygun dediğimiz şeydir. Bu da aslında kalkınmanın paradigmasıdır.

Şu anda maalesef Hükûmet, mevsimlik tarım işçiliğiyle ilgili çalışmalarını 1960’lı yılların kalkınma anlayışıyla yapıyor, hiç kimseye sormadan en iyi şeyi yapmaya çalışıyor. En iyi şey, en geçerli şey değildir. Bunun bir daha gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi gerekiyor. Akademi biraz yeterli değil yani 3 üniversitemiz bu konuda çok enerji harcıyor. Bizim önerimiz, yerel üniversitelerin araştırma süreçlerine bu konuda daha fazla katılım sağlaması.

Meslek örgütlerinden maalesef, yine çok az, örneğin, barolar sürece yeterince katılmıyor, tabipler odası sürece katılmıyor. Tabipler odasından sadece Bursa Tabip Odası 3 kez rapor hazırladı, şimdi, Akademik Odalar Birliğini kurdular, o anlamda iyi bir örnektir ama maalesef, meslek örgütleri de yeterli enerji sarf etmiyor. Sendikalar benzer şekilde enerji sarf etmiyor. Sivil toplum bu konuda da zayıf. Uluslararası kuruluşlar, özellikle çocuk ve işçi haklarını savunan kuruluşlar da yeterince enerji sarf etmiyor. Firmalar yavaş yavaş bu sürece girdi; örneğin, Avrupa’da “Türk findığında çocuk emeği var.” diye protesto edildiği için bu kapsamda Nestle, Ferrero, Migros, Reve gibi firmalar artık sertifikasyon sistemini geliştirerek hem mevsimlik tarım işçiliği hem de çocuk işçiliğini birlikte alıp bunun bir insan hakları programı kapsamında ele alınmasını istiyorlar ve buna yönelik bir standart geliştirdiler.

Bir de biz de küçük bir organizasyon olarak, Kalkınma Atölyesi bir kooperatif, bir sosyal işletme olarak karınca kararınca bu süreçte biraz araştırma, biraz savunu çalışması yapmaya çalışıyoruz ve mümkün olduğunca... Şöyle bir model geliştirdik yani belki de Komisyonun önerilerine yararlı olabilir diye. Aslında şu anda hâlihazırda mücadele programı ağırlıklı olarak Hükûmet ve Hükûmete bağlı kuruluşlar üzerinden gerçekleşiyor. Bu aslında yeterli değil. Yani, işçiler, işverenler, tarım araçları, firmalar, meslek örgütleri, belediyeler, üniversiteler, bütün herkesin sürece katılması ve birlikte çözüm üretmeye dönük bir çalışma yapmak daha anlamlıdır diye düşünüyoruz.

Bizim 10 somut önerimiz var yani bunların sadece başlıklarını söyleyeceğim, bunları yazılı olarak sizlerle de paylaştık.

Bir kez, bunun yasal çerçevesinin çizilmesi ve hem tanımlarının yapılması hem de yasa kapsamına alınması anlamlıdır diye düşünüyoruz. Bunlar yapılmadığı sürece diğer yapacağımız her şey geçici ve etkisiz olacaktır diye düşünüyoruz.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 13

İkincisi, özellikle çalışma yerine ulaşım konusunda denetim ve standartların belirlenmesi. Bu, işte, Isparta'daki kazanın bize öğrettiği en önemli şeylerden biri.

Üçüncüsü, biz aynı zamanda yurt dışındaki modelleri de inceledik, Amerika Birleşik Devletleri'nde, İngiltere'de, her mevsimlik tarım işçisi için bir yaşam alanı standardı belirleniyor yani 1 işçi kaç metrekarede kalabilir? Bizim araştırmalarımız şunu gösterdi: 16 metrekarede kalıyorlar 8 kişi. Yani, mevsimlik tarım işçileri ortalama 8 kişiden oluşuyor, aileler 16 metrede kalıyor yani 2 metrekare bile düşmüyor kişi başına. Yani, bunun standartlarının belirlenmesi çok anlamlı.

Özellikle bu sürece, biraz önce de ifade etmeye çalıştım, planlama ve uygulama sürecine bir katılım olması lazım. Yani, kaymakamlık bir yere bir proje yapacaksa oranın ziraat odasını, oranın meslek örgütünü, oranın tarım aracısını, işçileri, herkesi katarak yapması lazım. "Tuvaleti nereye yapacağız, banyoyu nereye yapacağız, suyu nasıl çekeceğiz, elektriği nasıl vereceğiz, çalışma saatlerini nasıl belirleyeceğiz?"e kadar bir planlama süreci yani bu anlayışı değiştirmek lazım, yaklaşımı değiştirmek lazım.

Tarım araçları, bizim açımızdan, tahmin ettiğimiz, 1 milyona yakın insanın en azından yarısını organize eder. Biz meslek örgütü olmasını öneriyoruz onların yani bir berberler odası gibi, bir çaycılar odası gibi bir tarım araçları odası ve bir meslek örgütü olarak hem vergi sistemine dâhil olmaları hem de daha kendilerini de geliştirebilecekleri bir düzene girmesi gerekiyor.

Kaç kişi olduğunu bilmiyoruz, çoğunun kaçak olduğunu biliyoruz; belgeleri var, onaylatmadığını biliyoruz; rapor verme yükümlülükleri var, rapor vermiyorlar, verdikleri rapor iller düzeyinde konsolide edilmiyor. Yani, yönetmeliğe bakarsanız, Tarım Araçları İş Yönetmeliği'nde rapor vermesi gerekiyor. Biz, örneğin, il müdürüne soruyoruz: "Kaç kişi rapor verdi?" "Vallaha bilmiyoruz." diyor. "Verdiği raporu konsolide ettiniz mi?" diyoruz, "Onları da bilmiyoruz, elemanımız yok." diyor. O yüzden, hiçbir eğitim programı yok tarım araçları için. Örneğin, şu ana kadar alanda hiçbir sözleşme görmedik. Yani, yasal olarak var, yapılması gerekiyor ama hiçbir sözleşmeyi somut olarak, bir belge olarak görmedik. O yüzden onların meslek örgütü olarak kendilerini de geliştireceği, kendilerini de disipline edeceği bir hâle getirilmesi yararlı olabilir.

Yedincisi, sivil izleme kurulları. Yani, şu anda Başbakanlık genelgesi kapsamında illerde oluşturulan bu mekanizmaya maalesef sivil toplum katılmıyor. Yani, tarım müdürü, millî eğitim müdürü, çalışma il müdürü ve ziraat odası başkanı katılıyor ama bir oda başkanı, bir dernek ya da bir başka başkanın sivil toplumu temsiliyeti yok, onların da temsil edilmesi anlamlı olabilir diye düşünüyoruz.

Bir önemli konu, mevsimlik tarım işçileri en yoksul kesimi oluşturan topluluk. Özellikle iklim değişimi ve farklı meteorolojik olaylardan dolayı işsiz kalıyorlar. Bu sene özellikle Doğu Karadeniz'de fındık, Malatya'da kayısıdan dolayı yüz binlerce gün sayısında çalışmadılar. Bunu da düşünen ve onlara geçici istihdam imkânları sağlayacak bir mekanizmanın da kurulması yararlı olabilir.

Dokuzuncusu etnik ayrımcılık. Yani doğrudan bir etnik ayrımcılığın olduğunu son zamanlarda görmedik ama 2006, 2007'den itibaren azalan bir etnik ayrımcılık raporlara da yansıyor. Ama böyle bir, gizliden bir etnik ayrımcılık var. Örneğin bizim bir araştırmamızda sorduğumuzda "Burada Kürtçe konuşmalarını istemiyoruz." dediler. Bunu da dikkate alacak bir öneri geliştirmek yararlı olabilir.

Son olarak, yani öneriler olarak birkaç şey daha söyleyeceğim. Özellikle işçi güvenliği ve işçi sağlığıyla ilgili standartların geliştirilmesi lazım. Maalesef tarımda, tarımsal ilaç kullanım sürecinden tutun, makasın, narenciyede, portakalın ya da limonun nasıl kesileceğine kadar, yağmur yağdığı zaman işçiye ne verilmesi gerektiğine kadar hiçbir standart yok. Ben yağmur yağarken narenciye toplayan işçileri gördüm, sırlıklam olmuşlardı. Dedim: "Ne yapıyorsunuz siz?" "Vallaha, kamyonun dolmasını bekliyoruz, sonra da gideceğiz evimize, üzerimizi değiştireceğiz." diyor. O yüzden, yani iş elbiselerinden tutun, alet kullanımına kadar standartların geliştirilmesi önerimiz.

Son birkaç ifade. Bu sorun yavaş yavaş Suriyeli işçilerle daha karmaşık, daha zorlu bir hâle gelmeye başladı. Alan çalışmalarımızda Suriyeli işçileri hemen hemen her yerde görmeye başladık. Bu, toplumun en yoksul iki kesiminin mücadelesi hâline gelmeye başladı ve ücret dâhil olmak üzere tanımlanamayacak hâle geldi. Yani günlük 8 liraya, 10 liraya çalışan Suriyeli işçileri duymaya ve şahit olmaya başladık. Hükümet yakın zamanda -yani Komisyonumuza da önerimiz odur- acil önlemler almadığı takdirde zaman zaman gerilime veya çatışmalara yol açabilecek bir tabloyla karşı karşıya kalabiliriz.

Yaşam ortamlarından bazı görüntüler. Bu, örneğin, 8 ailenin yaşadığı tek gözlü bir çadır ortamı. METİP kapsamında bazı yerlerde daha düzenli yapılan çadırlar var ve işte, son olarak, örneğin on günlük bir bebektir, daha ne aşırı yapılmıştı ne doktor kontrolüne gitmişti, daha doktor yüzü görmemiş, bir alanda rastladığımız kayısı hasadında on günlük bir bebek ve o bebek şöyle bir çadırda yaşıyordu.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 14

Bu, doğrudan yevmiye alan bir çocuk değil ama anne babasına, yapacağı hiçbir şey olmadığı için orada anne babasına yardım eden bir çocuk. Çünkü bu çalışmaları yaparken bu çocukları hiç düşünmüyoruz, bu çocuklar nerede zaman geçirir, ne yapar, hiçbir programımız, planımız, projemiz yok.

Son olarak, evet, biraz önce ifade etmeye çalıştım, elli günün üzerinde çalıştıkları hâlde ücretini alamayan bir grup, Şırnaklıydı ve ne yapacaklarını bilmiyorlardı, kime başvuracaklarını bilmiyorlardı. Ne bir sözleşmeleri vardı ne bir... Hiçbir şey yoktu.

Teşekkür ederiz.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz bu kapsamlı sunumuzdan dolayı.

Arkadaşlarımızın herhâlde değerlendirmeleri, soruları olacaktır ama şu andaki tespitlerinizde, bu mevsim itibarıyla... Çünkü bizim Komisyon olarak ziyaret etmeyi düşündüğümüz Şanlıurfa ve Ordu'da bir şey düşünüyoruz, Şanlıurfa'da bir çalıştay ve ora da mevsimlik tarım işçilerinin en fazla olduğu illerden biri. Gidilen il olarak da Ordu'ya bir ziyaret programımız var. Bu mevsim itibarıyla, şu anda gerek yaşam koşulları itibarıyla en çok problemleri gördüğünüz ve mevsimlik tarım işçisinin bulunduğu bir bölge var mı sizin şu andaki, bu mevsim itibarıyla tespitlerinizden? Onu sorayım.

İkincisi: Yurt dışı örneklerinden bahsettiniz. Bu anlamda bize örnek olarak bilgi verebileceğiniz, uygulama örnekleri olarak mevsimlik tarım işçileriyle ilgili, gerek sizin bahsettiğiniz mevsimlik gerekse de gezici manasında iyi uygulama örnekleri olan ülkeler var mı, bununla ilgili bizimle bir bilgi paylaşabilir misiniz?

Bir de sosyal güvenlikle ilgili, sağlıkla ilgili birkaç şeyde bulundunuz. Bu çocukların eğitimiyle ilgili sizin somut önerileriniz var mı bu anlamda bize katkı anlamında?

Şimdi cevap vereceklerinize şimdi verebilirsiniz, özellikle eğitim gibi biraz daha belki derinlemesine. Biz özellikle rapor yazım aşamasında bize gönderdiğiniz verilerin dışında daha ileri boyutta katkılarınızı bekliyoruz. Çünkü bu konuyla ilgili gerçekten çok kurumsal bir çalışmamız söz konusu. Arkadaşlarımız yazılı olarak da, zannediyorum, tespitleri ve önerileri sizden talep ettiler. Bize gönderdiğiniz bugüne kadarki dokümanlar dışında ekstra olarak vermek istediğiniz bir bilgi paylaşımı olursa da bunu memnuniyetle alacağımızı ifade ediyorum.

Ben bu değerlendirmeler ve sorularından sonra sözü milletvekili arkadaşlarıma bırakmak istiyorum.

KALKINMA ATÖLYESİ KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ERTAN KARABIYIK – Ben hemen bir iki şey söyleyeyim.

BAŞKAN – Siz bütün notlarınızı alın, birkaç arkadaşımız daha zannediyorum size soru yöneltecek veya değerlendirmede bulunacaklar.

KALKINMA ATÖLYESİ KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ERTAN KARABIYIK – Şu anda Ordu'da herhangi bir faaliyet yok, Urfa'da bir faaliyet yok ocak ayı itibarıyla. Şu anda Adana'da bir faaliyet var, örneğin yavaş yavaş örtü altı sebzeçiliği toprak hazırlığı başladı. Orada çadırlar var, sürekli yaşayanlar var, on iki ay mevsimlik tarım işçiliği yapanlar var. Adana'ya gittiğimizde görüyoruz. Urfa'da Türkiye'nin başka yerlerine giden aileleri orada Yakubiye ve Eyyübiye mahallesini ziyaretimizde görüyoruz.

İkincisi, yurt dışı açısından Amerika ve İngiltere önemli. Iowa Eyaleti ve İngiltere'nin geliştirdiği standartlar ve yaklaşımlar var, onlar önemli.

Üçüncüsü, eğitimle ilgili size biz aslında bir politika önerileri raporu gönderdik. Tamamen eğitimi içeriyor. Çok detaylı bir öneri paketi var orada. Oradan da yararlanabilirsiniz.

Son olarak, biz bu raportör arkadaş Ali Bey'e Türkiye'de ve dünyada mevsimlik tarım işçileriyle ilgili 4 "gigabyte"lık bir CD vereceğiz. Bütün raporlar, sunumlar, gazete haberleri, her şey orada sistematik olarak, master tezleri, doktora tezleri, hepsi sistematik olarak yer alıyor.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, buyurun.

ZİVER ÖZDEMİR (Batman) – Evet, teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Arkadaşımızın bu güzel çalışmasından dolayı tebrik ediyoruz onu. Hakikaten kapsamlı ve daha önce hiç düşünmediğimiz konularda detaylıca bir çalışma yapmış.

Batman'da da bu mevsimlik işçilerin yoğun olarak her bir dönemde... Yaz dönemine geldiğinde vatandaşlarımızın çoğunun kenar mahallelerden, işte, batıya bir şekilde, kimisi Malatya'ya kimisi Adana bölgesinde Çukurova'ya kimisi de Karadeniz bölgesine fındık toplamaya giden bir ilin milletvekiliyim ve zaman zaman bu sorunlarla sahada da karşılaşılıyor ve yüz yüze o arkadaşlarımızla, o vatandaşlarımızla bir araya geliyoruz ve sorunlarını anlatıyorlar. Ama böyle kapsamlı bir çalışmadan dolayı yapılan bütün çalışmalar sonucunda görülen eksiklikleri biz göremiyoruz.

Yalnız 2010 yılında Başbakanlık genelgesi yayınlandı ve bu konularla ilgili, bütün bu kapsamlı çalışmaların içinde öğrenmek istediğim bir konu vardı. Acaba bu yönlü de bir çalışma yaptınız mı? 2010 Başbakanlık genelgesinden sonra bu

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 15

yetkililer bu konuyla ilgili ne çalışmalar yapmış veyahut da bu çalışmalardan yola çıkarak, bu genelgenin kapsamından yola çıkarak gördüğünüz eksiklikleri de... Böyle bir çalışma yapıldı mı diye sormak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

KALKINMA ATÖLYESİ KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ERTAN KARABIYIK – Bilimsel bir çalışma yapmak istedik, yapamadık. İstedğimiz verilere ulaşamıyoruz. Özellikle METİP kapsamında hangi ilde ne tür şeyler yapıldığı konusunda Çalışma Bakanlığı bu verileri kamuoyuna açmıyor. Sadece şunu yaptık, iki şey yaptık: Bir, Meclis araştırma önergelerine verilen yanıtları okuduk. Maalesef sorulan sorulara verilen yanıtlar çok benzer ifadeler içeriyor ve çok muğlak ifadeler içeriyor ve oradan bir sonuca ulaşamıyoruz. İkincisi, alana gittiğimizde gözlemlerimiz var. Orada iki şey var: Birincisi, Başbakanlık genelgesi her yerde işlemiyor. Ankara'ya bakarsanız Ankara bunun işlediğini sanıyor ama birçok ilde işlemiyor. Ben sekiz yıl Haydi Kızlar Okula Kampanyası'nın yürütücülüğünü yaptım. Ankara'dan Millî Eğitim Bakanlığı ile genelge gönderiyor, ben hiç unutmuyorum, bir vali yardımcımız "Ya, bize her gün böyle genelgeler geliyor, biz bunu atıyoruz bir kenara." dedi. Hiçbir şey yapmıyor. O yüzden, böyle, Başbakanlık genelgesinin ne kadar etkili olduğu konusunda hiç kimsenin bir fikri yok. Bir analiz yok, bir değerlendirme yok, sadece gözlemlerimiz var.

İkincisi, bu METİP kapsamında yapılan çalışmalarda yaklaşım sorununu görüyoruz. Biraz önce Malatya ve Avrupa örneğini verdim. Adana'ya gittiğinizde, Urfa'ya gittiğinizde de onu sorabilirsiniz. Urfa'da örneğin METİP kapsamında barınaklar yapılıyor. 5 bin dönüm arazisi olan bir tarla sahibinin arazisine yapıldı ve 5 bin dönüm arazide işçi çalıştıran tarla sahibinin işçilerine yapıldı. Bir kez, bu doğru mu? Buraya yapmak gerekiyor mu? Maliyet etkin mi? Katılımcı bir planlama var mı? Bunların hiçbirini alanda maalesef göremiyoruz. O yüzden kaynakların israf edildiğini düşünüyoruz ama size ben bilimsel anlamda bir etki analizi sonucu söyleyemem, gözlemlerime yönelik söyleyebilirim.

ZİVER ÖZDEMİR (Batman) – O zaman Komisyonumuzun bir görevi de bence, bu 2010 yılından sonraki Başbakanlık genelgesi doğrultusunda yetkililerin ne derecede görevlerini yerine getirdiğini tespit edilmesi ve bununla ilişkili de çözüm Komisyonumuzun öneriler sunması gerekmektedir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Milletvekillerimizden...

Buyurun Sayın Aşlık.

ALİ AŞLIK (İzmir) – Ben de sunum yapan arkadaşımıza teşekkür ediyorum.

Saha çalışması yapıldığı belli, dört başı mamur diyebileceğimiz bir çalışma. Dert edinilmiş, sunumlar içselleştirilmiş ve dolayısıyla, dert edinildiği için de güzel bir sunum ortaya çıktı.

Ben bu ekibe teşekkür ediyorum, bu çalışmayı yapanlara. Fakat bir konuya daha eğilmelerini istirham ediyorum, o da batıda mevsimlik işçi diye tabir ettiğimiz işlemleri çoğu zaman Roman vatandaşlarımız yapar ve Roman vatandaşlarımızın yaşadıkları ortam, ev diye tabir ettiğimiz yerler çadırlardan çok farklı değildir, yaşam standardı itibarıyla söylüyorum. Bu konulara da eğilirlerse... Çünkü Roman vatandaşlarımız çoğu zaman dertlerini, sıkıntılarını iletmedikleri, paylaşmadıkları ve o ortamı kanıksadıkları için sanki ülkenin batısında bu tür sorunlar yokmuş gibi görünebilir ama aynı sorunlar bir şekilde... Bir şekilde yerleşmiş hayat olarak gözüküyor ama bunlar aynı şartlarda yaşayan vatandaşlarımız. Bu konuya eğilirlerse sivil toplum olarak biz çok müteşekkir kalırız efendim.

KALKINMA ATÖLYESİ KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ERTAN KARABIYIK – Teşekkür ederim.

Bizim Romanlarla ilgili bir programımız var. Biz fon buldukça bu işleri yapabiliyoruz. Yani elimizde böyle kaynaklar yok ama Roman programımız var, bununla ilgileneceğiz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sorusu veya değerlendirmesi olan milletvekilimiz var mı?

MUSTAFA BİNİCİ (Van) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Vekilim.

MUSTAFA BİNİCİ (Van) – Evet, ben de teşekkür ediyorum. Güzel bir sunum, güzel bir çalışma.

Aynı şekilde, geçtiğimiz günlerde, Harran Üniversitesi Müdürümüz Sayın Zeynep Hanım'ın da sunumu aynı şekilde güzeldi. Demek ki dert edinmek gerekiyor, demek ki sorumluluk hissetmek gerekiyor. Sadece, işte, çeşitli kanunlar çıkartarak, yönetmeliklerle bu sorun çözülüyor. Tabii, bu sorun, insanların tarihine baktığımızda, geçmiş çok derin olan bir konu. Yani sadece mevsimsel tarım işçileri değil, özellikle, işte, bizim Van bölgesinde çok ağırlıklı olarak hayvancılıkla iştiğal eden göçebeler var. Onların sorunları belki de bu tarım işçilerinden çok daha ağır. Gidip yaşam koşullarını gördüğümüzde hakikaten zaman zaman insanlığımızdan utandığımız oluyor.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 16

Şimdi, burada benim de sormak istediğim husus -özellikle şu etnik yapıdan bahsettiniz- işte, bazı illerde Kürtçe konuşulmasından hoşnut olunmadığı hususu. Bu konuda bazı yasal düzenlemeler ve eğitsel çalışmalardan bahsetmişsiniz. Bunu biraz açar mısınız, ne yapılması gerekir diye.

Teşekkür ediyorum.

KALKINMA ATÖLYESİ KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ERTAN KARABIYIK – Şimdi, 2008 ya da 2007, tam hatırlamıyorum, Radikal gazetesinde bir haber, tam yaz ayında, fındık hasadında: “Akçakoca Kaymakamı mevsimlik tarım işçilerini ilçeye sokmadı.” Daha önce, 2004, 2005 yıllarında Ordu Valisi benzer şekilde ilçeye sokmadı. Şimdi, o günler geçti. Özellikle 2009, 2010’dan itibaren bu açık ayrımcılık ortadan kalktı yani bunu en azından görmüyoruz. Ama insanlarla konuşunca bu hassasiyet, özellikle dil hassasiyeti... Bir kısım insan diyor ki... Yani dillerini, dinlerini istedikleri gibi yaşayabilir. Benzer şey Gürcü işçiler için de geçerli. Sadece Kürt ya da Arap işçiler açısından söylemiyoruz, benzer şey Romanlar için de geçerli. Böyle bir rahatsızlık bazı çiftçilerde, ana dillerini konuşma konularında rahatsızlık var.

İkincisi, Ordu’da böyle muhafazakâr bir grupla tanıştık Ordulu. İlk kez Ramazanda mevsimlik tarım işçilerinin çadırını ziyaret ettiler. Bana dediler ki: “Bunlar yıllardır buraya geliyor, bizim fındığımızı topluyor. Hiç ‘Merhaba.’ dememiştir.” Yani o kadar iletişim sorunu var ki.

MUSTAFA BİLİCİ (Van) – Duvarlar var.

KALKINMA ATÖLYESİ KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ERTAN KARABIYIK – Tabii, tabii, yani duvarlar var, bir sürü bariyerler var. Yani bu bugünden ortaya çıkmış değil, tarihsel süreçte ortaya çıkmış. İlk ramazan paketi veriyorlar, hatta daha ileri gidip yardım toplayıp sıcak yemek verme girişiminde bulunmuşlar, başaramamışlar. O yüzden aslında bir kültürler arası iletişim sorunu var burada. O kültürler arası iletişim sorunu yasayla olacak gibi değil ama bu tür ziyaretlerle... Örneğin ramazanlar buna bir vesile oluyor; gıda yardımı, iftar yemekleri verme, temas etme ve anlama konusunda.

İki, Bursa’da, yıllardır Bursa’ya gidip gelirken tabipler odası bunu kendine dert ediniyor ve insanlarla temas ediyor ve o derdi anlamaya çalışıyor. Yani bizim söylediğimiz şey daha çok, kamudan çok sivil toplumun... Bu insanlar geldikleri ilde, Bursa’da, İzmir’de Adapazarı’nda, Ordu’da insanların anlaması ve onlarla iletişim kurması. O zaman daha aktif yerel çözümler olabilir diye düşünüyoruz. Yani orada belki öneriler açısından sivil toplumun bu sürece daha aktif katılımı ve mevsimlik gelen işçilerin durumlarını anlamaya dönük çalışmalar yapmak yararlı olur diye düşünüyoruz.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, buyurun.

AHMET TEVFİK UZUN (Mersin) – Evet, ben de Ertan Bey’e sunumundan dolayısı teşekkür ediyorum. Detaylı bir çalışma yapmışlar. İlk sunumda, Ahmet Bey’inkinde “Özellikle 80’li yıllardaki Adana örneğindeki barınma yerleri konusunda iyi bir uygulama olmadı, başarılı olamadı.” dendi ama bu Komisyon çalışmamızın başından sonuna kadar özellikle ön plana çıkan gezici işçilerimizin, mevsimlik tarım işçilerimizin öncelikli olarak barınma, eğitim, ulaşım konuları. Yani günümüz şartlarında çadır kent diyebileceğimiz toplu barınma yerleri olsa birçok sorun daha kolay çözülmez mi? Sağlık alanında hem kadın sağlığı hem çocukların hem bulaşıcı hastalıklar konusunda, hijyen konusunda, altyapı konusunda, içme suyu; bunlar daha kolay çözülmez mi?

Bir de METİP kapsamında 2010 yılından sonra yapılan il özel idareler bünyesinde, illerde, bu özellikle barınmayla ilgili yapılan projeler, dediğiniz gibi, maalesef hiç kimse bunu tam olarak sahiplenmemiş. Projeler yapılmış, valiliklere ödenekler gönderilmiş. Ama benim kendi ilim Mersin, ben de bu Komisyondan sonra bölgemizdeki sorunları tespit edelim diye işçilerimizin kaldığı bölgeleri gezdim. Tabii, daha önce dağıtılmış olan baraka diyebileceğimiz veya traktör römorkuna yapılmış bir karavan diyebileceğimiz yerleri maalesef bulamadık. Bir tanesi bir çadır bölgesinde buldum. Ona da dayıbaşı dediğimiz veya elçi dediğimizin ofisi şeklinde kullanılıyor.

Maalesef, diğerlerinde yine biraz önce konu edilen etnik çatışma gibi muhtarlar özellikle kırsal alanda, köylerde çadırların bulunduğu yerler, köye yakın, daha çok DSİ kanallarının kenarında. O da ayrı bir sıkıntı tabii. DSİ de sürekli buralardan taşının, taşkın su havzası diye yazılar gönderiyor. Muhtarların da ileride buraya yerleşen işçiler yerleşik hayata geçer, ileride işte oy kullanırlar, seçmen olurlar, bu bize sıkıntı olur düşüncesiyle de böyle bir engellemeler var maalesef. Gezimizin birinde de hatta bir işçimizle muhtarın hafif yollu böyle bir tartışmasına da sahip olduk. Çünkü seçim öncesinde değişik sözler verilmiş. Maalesef, seçimden sonra da o insanların oradan kaldırılması yönünde uygulamalar var. Onlar tabii, sürekli kalan bir kısım işçilerimiz de vardı, oy hakları da varmış. Böyle sıkıntılar da var. Yani belki kullanılan, konuşulan dil anlamında değil ama değişik nedenlerden dolayı köylere yerleşmeleri istenmiyor. Bunu da ayrı bir sorun olarak diye düşünüyorum.

Tabii, özellikle sizin bahsettiğiniz 80’li yıllarda Çukurova bölgesinde tarlanın başında olması düşünülüyordu belki pamuk hasadıyla ilgili ama tabii, bu günümüz koşullarında da iletişim kanalları, ulaşım kanalları biraz daha arttı. Ben toplu bir yerlerde barınma sağlandığı takdirde birçok sorunun çözüleceğini düşünüyorum.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 17

KALKINMA ATÖLYESİ KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ERTAN KARABIYIK – Şimdi, şöyle bir şey: Biz de bunu düşündük. Örneğin, fındıkta, fındık sahilinden toplanmaya başlar ve dağlara gider. Şimdi, on gün orada toplayıp ondan sonra 20 kilometre ötede... Bir kez fındık bahçesi sahibi 20 kilometre taşımak istemiyor. Fındıkta şöyle geliyor: İnsanların bir kısmı iş bulmadan kampa geliyor, bir kısmı iş bularak kampa geliyor, bir kısmı hiç kampa uğramadan direkt bahçe sahibinin ya damına ya da bahçesine çadır kurarak geliyor. O yüzden biz aslında ürün bazlı ve coğrafya bazlı mücadele derken bunu kastetmeye çalışıyoruz.

İki, kayısıda: Kayısı da maalesef Malatya'daki hikâye odur. Valilik çok güzel bir kamp yeri yapmış. Şimdi, kayısı bahçe sahibine sormamış sen işçini götürür müsün diye. Neden götürmüyor? Çünkü kayısı toplandıktan sonra islime giriyor. İslimden sonra kurutmaya seriliyor. Eğer yağmur yağma riski var ise bahçe sahibi işçisiyle beraber onu ya örtecek ya toplayacak, bir şey yapacak. O yüzden işçisini bahçesinin kıyısında istiyor. Yani 30 kilometre, 20 kilometre, 10 kilometre ötede işçi istemiyor. Birçok yerde olabilir o sizin söylediğiniz ama birçok yerde geçerli değil. Yani biz barınmanın her ilçede, her ilde kendine özgü çözümler olması gerektiğini düşünüyoruz. Bu bazen merkezî olabilir, bazen küçük olabilir, bazen bahçe sahibinin bahçesinde olabilir, bazen de örneğin şöyle teşvikler olabilir: Bahçe sahipleri örneğin -Düzce'de onu çok gördük- kullanmadığı damı biraz iyileştirerek, suyunu, elektriğini, çeşmesini bağlayarak bunu tahsis edenler var. Çok olumlu örnekler var. Yani elektriğini, suyunu, çocuklara yönelik hizmet verenler var, gıda desteği veren, giysi desteği verenler var. O yüzden, böyle genel bir çözüm yerine hem katılımcı planlama hem de yerel çözümlerin ön plana çıkarılması anlamlı olur hem de kaynakların etkin kullanılması bakımından.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜR YARDIMCISI LÜTFİ İNCİROĞLU – Sayın Başkanım, Bakanlığım adına bir açıklamada bulunabilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜR YARDIMCISI LÜTFİ İNCİROĞLU – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Lütfü İnciroğlu, Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdür Yardımcısı.

Ben de Ertan Bey'e sunum için teşekkür ediyorum.

Biz çalışmalarını Bakanlık olarak da takip ediyor idik. Bu bilgi paylaşımıyla ilgili bir şey söyledi. Tabii, Bakanlık, 2010 yılında Başbakanlık genelgesini yayımlayıp, strateji belgesini hazırlayıp, eylem planlarını hazırlayıp bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla, sendikalarla, STK'larla, üniversitelerle bunu paylaştığımızda... Ki biz o strateji belgesinde yazarken birçok - Zeynep Hanım da dâhil- akademisyeni çağırdık, dinledik, sendikalarımızı çağırdık, dinledik, onlarla bunları paylaştık. Yani kamuoyunun aslında bu konuda bilgisi var ancak sahiplenme konusunda katılıyorum Ertan Bey'e. Evet, Bakanlık ciddi manada bu konuda 96 milyon lira kaynak aktardı valiliklerimize, il özel idare genel sekreterliklerimize ama bu projenin - nihayetinde bu bir projedir- iyi sahiplenilen yani bu işi gerçekten kendisine dert edinmiş olan yerel yöneticilerimiz, kaymakamlarımız, valilerimiz başarılı oldular. Yani bu projenin başarılı olduğu çok sayıda da ilimiz, ilçemiz var. Ama başarısız olanlar da var. Bu başarısız olanların şeyi tamamen oradaki yöneticinin bu işi sahiplenip sahiplenmemesiyle ilgili bir konudur.

Banyo ve tuvaletlerle ilgili bir şey söyledi. Çadır yerleşkeleri kuruldu Türkiye'nin birçok yerinde. Yani 38 ile 65 projeye kaynak aktarıldı. O çadır yerleşkelerinde her çadırın başına tuvalet, banyo yapma imkânı bulunamadı. Yani her bir çadırın başına tuvalet, banyo teknik olarak da zaten mümkün olmadı. Aynı bir mahalde böyle yan yana sırayla tuvaletler ve banyolar yapıldı birçok yerde. Vatandaşımız bunu kullanmak istemedi. Hatta sorduk, "Niye kullanmıyorsunuz şeyi." dedik. "Bizim örfümüze aykırıdır." dedi. "Nerede istiyorsunuz peki?" "Çadırımızın hemen dibinde ya da içinde." dedi. "Peki, tuvaleti niye kullanmıyorsunuz? Ha, banyoyu kullanmamanızı anladım." Gittik tuvaletlerine baktık, tuvaletin deliklerine taş doldurmuşlar. Yani tamamen aslında bu biraz da bir eğitim, bir kültür konusu diye düşünüyoruz. Yani bu konu sadece işte bir kaynak konusu, para konusu, ödenek konusu değildir. Farklı konular var bu konuda. Bunların birlikte değerlendirilmesi lazım diye düşünüyorum.

Mesela Polatlı Sarioaba bölgesine gittik biz strateji bölgesini hazırlamadan önce. Bir alana inelim, vatandaşımızın sorunları nelerdir diye bir soğan tarlasına gittik. Çalışma uzmanlarımızla birlikte ben gittim. 80 yaşında Şanlıurfa'dan gelen bir annemizle bir sohbet ettim. Türkçe de bilmiyordu. Yanımızdaki arkadaşımız bize tercümanlık yaptı. Dedim ki: "Ana -sıcaktı yani hazırlandı yanılmıyorsam- size devlet olarak nasıl yardımcı olalım, ne istersiniz?" Bana dedi ki: "Bana bir bardak soğuk su verin, yeter." O zaman dedim ki: Öyleyse biz burada önce elektrik getirmeliyiz. Ondan sonra su getirmeliyiz. Çadır yerleşim merkezinin altyapısını oluşturmamız lazım. Yani kanalizasyon yapmalıyız. Bunların tamamını yaptık. O dönemdeki, şu anda Sarıyer Kaymakamı olan Gürsoy Osman Bilgin Bey gerçekten çok cevval bir çalışma yaptı. Altyapısını hazırladı, elektrik getirdi. TEDAŞ'la ne kadar çok mücadele ettik. Çünkü TEDAŞ orayı bir yerleşim merkezi kabul etmediği için elektrik veremiyor hukuken. Çok mücadele ettik. Çadırlara elektrik çektik. İlk defa orada oldu. Ondan sonra Türkiye

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 18

genelinde yaygınlaştı bu. Buzdolabını getirdik, soğuk suyu verdik. Hatta bir gecede, bir ramazan akşamında, iftarda da Sayın Bakanı da götürdük, Faruk Bey'i oraya. Bin kişiye iftar yemeği tertipledik Sarıoba'da.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olarak belki de Türkiye'de ilk defa mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarına eğilen biz tek Bakanlığız. Yüzde yüz başarılı mı olduk? Böyle bir iddiada bulunmamız doğru olmaz. Eksikleri vardır, noksanları vardır ama Türkiye'nin mevsimlik tarım işçiliği nasıl bir gerçeği ise Bakanlığımızın da yaptığı bu çalışmalarda eksiklerin olması da bir vaktidir. Ama önemli olan bu eksikleri telafi etmektir. Ama bu da sadece bizim Bakanlığımızın görevi değil. Herkesin bildiği gibi, içinde Tarım Bakanlığının, Millî Eğitim Bakanlığının, Sağlık Bakanlığının, bütün kamu kuruluşlarının, STK'ların... Bir tane STK çıktı bu konuyla alakalı çalışma yapan. Biz METİP izleme kurulları kurduk her ilde, her ilçede. O METİP izleme kurullarına meslek örgütü koyduk. En yakın meslek örgütü kimdir dedik, Ziraat Odası. Ziraat Odasını koyduk. Sendika koyalım dedik. En çok üyeye sahip olan sendikayı davet ettik, koyduk. STK'ların o izleme kurullarında görev almasını engelleyen hiçbir şey yok çünkü o izleme kurulunun başında ya vali ya da görevlendireceği vali yardımcısı dilerse istediği sivil toplum örgütünü çağırır, dinler, görevlendirir, içine katar, onlarda diyalog kurar ve kurmuştur da. Yani birçok ilçe kaymakamıyla da temasımız oldu yerel düzeyde. Ciddi işler yapanlara şahit olduk. Bu kaynakların israf meselesine, tabii, biz Bakanlığımızın iş müfettişlerinin oralarda denetim yapması, ildeki valileri, kaymakamları denetlemesi hukuken mümkün olmadığı için İçişleri Bakanlığına yazı yazdık. Yani oradaki yapılan iş ve işlemlerin yerinde denetlenmesi için. Dün de ifade ettiğim gibi 8 tane mülkiye müfettişimiz denetime çıktılar, 22 ilde raporlarını bu ayın sonuna kadar takdim edecekler. Bunu da Sayın Komisyon üyelerimize takdim edeceğiz. Bu konuda açıklama yapmayı Bakanlığım adına uygun gördüm.

Arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Tabii, 2010 yılındaki bu genelge, bu konuyla ilgili bakış açısını ciddi anlamda değiştiren ve sahada bir uygulama alanı açan bir genelge.

Yalnız, geldiğimiz noktada, bunun bir proje olmaktan -mesela kurulan cümlelerde “Bu bir proje. Bu işi sahiplenen yerlerde iyi uygulama sonuçları elde edildi ama sahiplenilmeyen yerlerde de uygulamayla ilgili sıkıntılar oldu...”- bu konunun bir proje veyahut ilgili mülki amirin bu işi sahiplenip sahiplenmemesi meselesinden çıkarılıp bununla ilgili yasal ve kurumsal manada bu meselenin üzerine gidilmesi gerekiyor. Zannediyorum, bu Komisyonun kurulması ve bunun neticesinde de ortaya çıkacak irade, bahsettiğiniz anlamdaki bu işi proje olmaktan çıkarıp bu işin kurumsal manada nelerin yapılması gerektiğiyle ilgili, sosyal güvenlikle ilgili, eğitimle ilgili, sağlıkla ilgili paydaşların bu anlamdaki fonksiyonu son derece önemli. Yani birinci derecede hedef kitlenizin talepleri, kültürel yaklaşımları, alışkanlıkları bu manada önemli.

Ümit ediyorum, bütün bu değerlendirmelerden, inşallah, güzel bir raporla, bir sonuçla, bir sonucun takibiyle bu Komisyon hem çalışma hayatına önemli bir katkı vermiş olur hem sosyal manada ve insani manada neticelendirmiş olur.

Ben, sunum yapan herkese çok teşekkür ediyorum.

Bir değerlendirmeniz mi olacak?

HARRAN ÜNİVERSİTESİ TARIMDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ PROF. DR. ZEYNEP ŞİMŞEK - Uygun görürseniz efendim, bu sabah yayımlandı, sunumumda da ifade etmiştim, Sağlık Bakanlığı yetkilileri de ifade etmiştir. Bugün sabah, artık toplum sağlığı merkezleri tarafından tarım alanlarında koruyucu sağlık hizmetlerinin yasal olarak da verileceği Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliği'nde -4 madde, birinin de içine konularak- yer almış oldu. Sadece bu bilgiyi de Komisyonla paylaşmak istedim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun.

ÖZ ORMAN-İŞ SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI MEHMET ÇETİN – Şimdi, Ertan Bey'in sunumundan dolayı ben de teşekkür ederim. Oradaki etnik gerginlikle ilgili bir yanılığ da söz konusu olabilir, tamamen etnik gerginlik değil orada. Yerleşiklik ile yerleşik olmamanın ya da medenilik ile hadarilik –İbn-i Haldun'un deyimleriyle- arasındaki bir gerginlik, bir sosyolojik problemdir.

Biz göçerlerle ilgili bir belgesel çalışması yapmıştık 1986'da gittiğimizde. Mesela göçerlerden aynı bölgedeki insanlar ciddi şekilde tedirgin oluyorlar çünkü sürüleri geçerken tarlayı bozuyor, kavgalar çıkıyor, hatta ölme-öldürme vakaları oluyor. Yani bu işin sosyolojik tarafı var.

Sayın Müsteşar Yardımcımızın da söylediği o işte, tuvaletlerin tahribi de sosyolojik bir yandan bakmamızı gerektiren bir işaret gibi görünüyor. Buna dikkat çekmek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, buyurun.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : 10/34 Giriş : Tarih : 5/2/2015 Stenograf : Kayıt: Mec. Araş. Sayfa: 19

ALİ AŞLIK (İzmir) – Bu etnik yapıyla da alakalı değil. Ben geçen gün de ifade etmişim, ben Ordu'nun yüksek kesimlerinde yaşayan birisiyim. Biz de sahile fındık toplamaya gider, on beş gün sonra veya yirmi gün sonra kendi fındığımızı toplamak üzere yukarı çıkardık. Burada sahil kesimi özellikle, yukarıdan aşağıya gelenlere sınıf gözüyle, alt sınıftan biri olarak bakar yani adam yerine koymaz. Yani sadece Kürt, şu bu olması mevzu değil. Yani böyle bir bakış açısı vardır. Onun için de bu, çok ırkçılık filan böyle bir şey değil. Zaman zaman bu tip kışkırtmalar olmuştur ama artık Türkiye bunları da aşar duruma gelmiştir.

Onun için, bunlar yerelde hep oluyor, hep ufak yerlerde olur. Maalesef, bir köy diğer köyü böyle dışlar, tepeden bakar, böyle bir yapısı vardır. Enteresan. Ben zaman zaman anlatırım, bizim aşağı köylerden birisi yukarı köye gelin geliyor. Bizde Karadeniz'de –şimdi yok da- evlerin altında dam vardır. Evler daha çok ahşap. Şimdi, evin altında dam olunca hayvanın gübresi, kokusu ister istemez içeri gelir. Şimdi, gelin gelmiş demiş ki: “ Ne kadar pisiniz. Bu evde oturulur mu?” İşte, bir hafta evi sabunlamış, temizlemiş, şey yapmış, bir hafta sonra burnu kokuya alışınca demiş ki: “Bak, ben geldim, ev tertemiz oldu.” Koku yine orada duruyor. Yani toplumun buna benzer birtakım şeyleri olabilir. Bunlar hep yerelde çözülecek, yöresel, bizim kendi iç bünyemizde çözülecek konulardır. Bazı yerlerde bu tahriklere benzer şeyler olmuştur kimi zaman yönetimden kimi zaman yerel şeylerden ama bunların hepsi aşılanacak sorunlardır ve aşıldığını düşünüyorum ben.

Onun için de benim söylediğim, bu konuyla alakalı biz onu yaşadık. Hatta ben onu zaman zaman şimdi şey yapıyorum. Biz hem kendi fındığımızı hem onlarınkini topladığımız için onlardan daha fazla para kazanıyorduk. Şimdi ben İstanbul'da bizim hemşehrilerin, yukarıdakilerin, işte onların beğenmediklerinin arabalarına bakıyorum, bir de aşağıdakilere bakıyorum. Şimdi, zaman zaman bana geliyorlar, işte “Çocuğuma iş...” falan, bazen “Asgari ücret...” falan. Yani bunların hepsi aşılır. Önemli olan, azimle, kararlılıkla mücadele edebilme işidir. Onun için, bunlar toplum barışına zaman zaman da böyle tatlı anekdotlar olarak aktarılabilecek konular esasen ama ilanihaye sorun olabilecek bir konu değildir ama zaman zaman yaşandı mı? Yaşandı ama bundan sonraki süreçte ben bunun yaşanacağını düşünmüyorum ama Suriye mevzuyla alakalı da yorumuna katılıyorum o anlamda çünkü yani mesela bugün ben batıda yaşıyorum, doğudan gelenler ile batıda yaşayanlar arasında zaman zaman böyle çatışmalar oluyor. Esasında ırksal değil bu çatışma, ekonomik. Çünkü gelen en güzel evleri yapmış, en güzel arabalara biniyor, daha fazla para kazanıyor çünkü daha böyle...

Göçlerin şöyle bir özelliği vardır: Dinamik tutar insanları. Yerleşik hayattaki insan biraz daha konforundan taviz vermez, uykusundan taviz vermez. Diğerleri öyle değil, daha çok çalışır. Dikkat edin, tarih boyunca göçenler hep yerleşik hayattakileri yönetmiştir. Bütün medeniyetlere bakın, altında göç vardır. Yani Amerika dâhil, İslam medeniyeti dâhil aklınıza hangi medeniyet gelirse gelsin temelinde bir göç vardır. Onun için, göçenler, hareket hâlinde olanlar hep dinamiklerdir. Dinamik olanlar diğerlerini yönetirler. Meseleye biraz da böyle sosyolojik bakarsak bunlar aşılanacak konular.

Teşekkür ederim.

MUSTAFA BİLİCİ (Van) – Yakında siz bizi yöneteceksiniz.

ALİ GÜLTEKİN KILINÇ (Aydın) – Adam, Ordu'dan İzmir'e geçmiş.

BAŞKAN – Şu anda yönetiyor İzmir'i yani İzmir Milletvekili olarak.

Çok teşekkür ediyorum bütün başkanlarımıza, kurumlarımıza adına, sivil toplum örgütlerimiz adına gelip sunum yapan arkadaşlarımıza. Çok verimli bir toplantı oldu. İnşallah, yazılı raporlarımızı da 10 Şubata kadar Komisyon Başkanlığımıza iletirseniz rapor yazımı aşamasında da istifade etmiş oluruz.

Çok teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 12.23